

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Analýza ekonomiky Slovenské republiky ve srovnání
s Českou republikou**

Kristýna Munzarová

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kristýna Munzarová

Ekonomika a management

Název práce

Analýza ekonomiky Slovenské republiky ve srovnání s Českou republikou

Název anglicky

Analysis of the economy of the Slovak Republic in comparison with the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem práce je porovnat vývoj slovenské a české ekonomiky po rozpadu Československa. Dílčí cíle práce jsou zhodnocení historického hlediska před a po rozpadu Československa, zhodnocení transformace České a Slovenské ekonomiky po rozpadu Československa a zhodnocení vývoje ekonomik obou států po vstupu do EU až do roku 2020. Vedlejší cíle jsou porovnání české a slovenské měny a zhodnocení procesu přijetí eura Slovenskou republikou.

Metodika

Práce bude obsahovat dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části budou popsány ekonomické pojmy a ukazatele, jako jsou HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti, zahraniční obchod, státní dluh a úroková míra, které se vztahují k danému tématu, a to na základě studia odborné literatury. Praktická část bude zaměřena na názory a argumenty ekonomů na rozpad Československa, transformace ekonomik obou států před vstupem do EU a po vstupu. Rovněž zde bude porovnán vývoj výše uvedených makroekonomických ukazatelů obou států. Jako zdroje dat budou použity ČSÚ, Štatistický úrad SR a ČNB. Zkoumané období bude od roku 1993 do roku 2020.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

ekonomika, Evropská unie, transformace, měna, Československo, historie ekonomiky, Euro,

Doporučené zdroje informací

DUBSKÁ, D. Srovnávací analýza vývoje ekonomik České republiky, Slovenska a Rakouska. Praha: Český statistický úřad, 2016, ISBN: 978-80-250-2686-1

HOLMAN, R. Transformace české ekonomiky. ČR: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000, ISBN: 8090279562

MORVAY, K. Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska. Bratislava: Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, ISBN: 8071441430

PRŮCHA, V. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, ČR: Doplněk, 2004, ISBN: 80-7239-147-X

ŠÍMA, J. Česká ekonomika a ekonomická teorie. ČR: Academia, 2004, ISBN: 80-200-1129-3

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Roman Svoboda, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 30. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 02. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Analýza ekonomiky Slovenské republiky ve srovnání s Českou republikou" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Romanu Svobodovi Ph.D., vedoucímu své bakalářské práce, za věnovaný čas, konstruktivní připomínky a cenné odborné rady poskytované po dobu psaní závěrečné práce.

Analýza ekonomiky Slovenské republiky ve srovnání s Českou republikou

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou ekonomiky České republiky a Slovenské republiky a jejich srovnáním. V práci je provedena rešerše odborné literatury a rešerše dalších zdrojů, syntéza dat, zpracování údajů za pomoci multikriteriální komparativní analýzy s konečnou interpretací výsledků. Hlavním cílem této práce je porovnat vývoj české a slovenské ekonomiky po rozpadu Československa, klade se zde také důraz na historické pozadí vzniku a rozpadu Československa, zhodnocení transformace ekonomik obou států před vstupem a po vstupu do Evropské unie pomocí makroekonomických ukazatelů od roku 1993, až do roku 2020. Těmito makroekonomickými ukazateli se myslí hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, zahraniční obchod, státní dluh a úroková míra, které napomáhají při pozdější analýze a komparaci obou států. Zároveň se v práci stručně vysvětluje definice slova ekonomie a historie ekonomického myšlení. Vedlejším cílem práce je porovnání měny České republiky a Slovenské republiky před přijetím eura a zhodnocení přijetí eura Slovenskem, což ukázalo že slovenská koruna byla mírně slabší než česká. V bakalářské praxi je zkoumána měnová politika a nástroje měnové politiky centrálních bank obou států. Výstupem práce je úspěšný vstup obou států do Evropské unie, porovnání HDP ukázalo větší reálný růst na Slovensku. Míra inflace a nezaměstnanosti je nižší v České republice, oba státy mají velkou otevřenost ekonomiky a státní dluh je vyšší v Slovenské republice.

Klíčová slova: ekonomika, Evropská unie, transformace, měna, Československo, historie ekonomiky, euro, makroekonomie, ČNB, NBS

Analysis of the economy of the Slovak Republic in comparison with the Czech Republic

Abstract

This bachelor's thesis deals with the analysis of the economy of the Czech Republic and the Slovak Republic and their comparison. The work includes a search of professional literature and a search of other sources, data synthesis, data processing with the help of multi-criteria comparative analysis with the final interpretation of the results. The main goal of this work is to compare the development of the Czech and Slovak economies after the breakup of Czechoslovakia, the emphasis is also placed on the historical background of the entry and breakup of Czechoslovakia, the evaluation of the transformation of the economies of both states before and after joining the European Union using macroeconomic indicators from 1993 until 2020. These macroeconomic indicators mean gross domestic product, inflation, unemployment, foreign trade, national debt and the interest rate, which help in the later analysis and comparison of both countries. At the same time, the work briefly explains the definition of the word economy and the history of economic thought. A secondary objective of the work is to compare the currency of the Czech Republic and the Slovak Republic before the adoption of the euro and to evaluate the adoption of the euro by Slovakia, which showed that the Slovak crown was slightly weaker than the Czech one. The bachelor practice examines the monetary policy and monetary policy instruments of the central banks of both states. The output of the work is the successful entry of both countries into the European Union, the GDP comparison showed greater real growth in Slovakia. The rate of inflation and unemployment is lower in the Czech Republic, both countries have a very open economy, and the national debt is higher in the Slovak Republic.

Keywords: economy, European Union, transformation, currency, Czechoslovakia, history of economics, euro, macroeconomics, Czech National Bank, National Bank of Slovakia

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Cíl práce a metodika	8
2.1 Cíl práce	8
2.2 Metodika	8
3 Teoretická východiska	9
3.1 Vznik a vývoj ekonomie	9
3.1.1 Definice ekonomie	9
3.1.2 Původ	9
3.1.3 Ekonomie a ekonomika	10
3.2 Základní třídění ekonomie	11
3.2.1 Pozitivní ekonomie	11
3.2.2 Normativní ekonomie	11
3.2.3 Mikroekonomie.....	12
3.2.4 Makroekonomie	12
3.3 Neoklasický a keynesovský přístup	12
3.3.1 Neoklasická ekonomie.....	12
3.3.2 Keynesovská ekonomie	13
3.3.3 Další vývoj ekonomických teorií	13
3.4 Makroekonomické ukazatele	13
3.4.1 HDP (gross domestic product, GDP).....	13
3.4.2 Inflace	18
3.4.3 Nezaměstnanost	22
3.4.4 Zahraniční obchod	24
3.4.5 Státní dluh	26
3.4.6 Úroková míra	27
4 Vlastní práce.....	30
4.1 Historický kontext před rozpadem Československa	30
4.1.1 Ekonomika za Československa.....	31
4.1.2 Rozdělení ČSR a ekonomická situace po rozpadu	35
4.2 Transformace ekonomiky ČR	36
4.2.1 Ekonomika ČR před vstupem do EU.....	36
4.2.2 Ekonomika ČR po vstupu do EU.....	40
4.3 Transformace ekonomiky SR.....	42
4.3.1 Ekonomika SR před vstupem do EU	43
4.3.2 Ekonomika SR po vstupu do EU, vstup do eurozóny.....	46

4.4	Porovnání makroekonomických ukazatelů SR a ČR (1993-2020) a měnová politika obou států	49
4.4.1	Porovnání ukazatelů	49
4.4.2	Porovnání slovenské koruny a české koruny, porovnání eura a české koruny	56
5	Výsledky a diskuse	59
5.1	Výsledky transformace ekonomik SR a ČR po rozpadu ČSR	59
5.2	Výsledky transformace ekonomik SR a ČR po vstupu do EU	60
5.2.1	Zhodnocení procesu přijetí eura	61
5.3	Výsledky porovnání makroekonomických ukazatelů	61
5.3.1	HDP	61
5.3.2	Míra inflace	62
5.3.3	Míra nezaměstnanosti	62
5.3.4	Zahraniční obchod	62
5.3.5	Státní dluh	62
5.3.6	Úroková míra	63
5.4	Výsledky analýzy slovenské koruny, české koruny a eura	63
6	Závěr	64
7	Seznam použitých zdrojů	66
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	71
8.1	Seznam obrázků	71
8.2	Seznam tabulek	71
8.3	Seznam grafů	71
8.4	Seznam použitých zkratk	72

1 Úvod

Ekonomika je důležitou součástí každého státu, je v nejlepším zájmu vládních institucí i občanů dané země, aby byla co nejlepší. Ekonomiku země lze dělit na makroekonomii a mikroekonomii, přičemž v zájmu státu je obě tyto složky sledovat. Makroekonomie má jisté ukazatele pomocí nich lze určit úroveň ekonomie daného státu, případně je použít pro analýzu nebo srovnání ekonomik dalších států. Ekonomie České republiky a Slovenské republiky mají dlouhou společnou historii a vždy si budou blízké. Cílem této práce je mimo jiné přiblížit historické pozadí transformace ekonomie obou států po rozpadu ČSFR. A případně přiblížit, jaké důvody měli země k rozpadu. Historický kontext je v práci stručně popsán od rozpadu Rakouska-Uherska a skončení první světové války v roce 1918 až do rozpadu ČSFR v roce 1993. Oba státy se vydali vlastní cestou transformace, obě cesty jsou v práci popsány a porovnány. Pomocí makroekonomických ukazatelů v průběhu let lze vidět vývoj, zlepšení či zhoršení, jednotlivých aspektů ekonomiky. Česká i Slovenská republika se stala členem Evropské unie, v této práci je stručně popsána cesta k připojení do EU, jaké požadavky státy musely splňovat a jaké zákony a nařízení musí dodržovat. Slovensko se později přijímá euro a stává se členem eurozóny. Jsou popsány výhody i nevýhody vstupu do eurozóny.

Práce je rozdělena na tři základní části, první část je věnována teoretickým východiskům, je popsána ekonomická teorie a makroekonomické ukazatele, druhá část zahrnuje vlastní práce, tedy zpracování historických faktů a postup transformace ekonomiky České republiky a Slovenské republiky. Dále jsou zpracované makroekonomické ukazatele obou států. V poslední části jsou představeny výsledky a diskuse, popisuje tedy výsledky analýzy z předchozí části práce.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je komparace vývoje slovenské a české ekonomiky po rozpadu Československa. Dílčí cíle práce zahrnují zhodnocení historického hlediska před a po rozpadu Československa, zhodnocení transformace České a Slovenské ekonomiky po rozpadu Československa a zhodnocení vývoje ekonomik obou států po vstupu do EU až do roku 2020. Vedlejšími cíli jsou porovnání české a slovenské měny a zhodnocení procesu přijetí eura Slovenskou republikou.

2.2 Metodika

Práce obsahuje dvě části, a to teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou popsány ekonomické pojmy a ukazatele, jako je HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti, zahraniční obchod, státní dluh a úroková míra. Pojmy a ukazatele se vztahují k danému tématu, a to na základě studia odborné literatury. Praktická část je zaměřena na názory a argumenty ekonomů na rozpad Československa, transformace ekonomik obou států před vstupem do EU a po vstupu. Rovněž je zde porovnán vývoj výše uvedených makroekonomických ukazatelů obou států. Jako zdroje dat budou použity ČSÚ, Štatistický úrad SR a ČNB. Zkoumané období bude od roku 1993 do roku 2020.

3 Teoretická východiska

3.1 Vznik a vývoj ekonomie

Tato část práce je věnována původu slova ekonomie, přiblížen je vznik samotné vědy a kdo je považován za zakladatele moderní ekonomie. Dále kapitola také obsahuje stručný výklad termínů ekonomie a ekonomika.

3.1.1 Definice ekonomie

Definicí ekonomie je mnoho. Ačkoli se jedná o poměrně mladou vědu, která obsahuje řadu směrů, jednotnou definici nemá. Mezi některé příklady definice ekonomie řadíme:

„Studium organizačních forem, jejichž prostřednictvím lidstvo řeší fundamentální problém vzácnosti. Potřeby každé společnosti přesahují možnosti disponibilních zdrojů (výrobních faktorů), musí proto existovat mechanismus, který tyto zdroje alokuje mezi vzájemně si konkurující užití“ (Pearce, 1992, s. 84).

„Ekonomie zkoumá, jak různé společnosti využívají vzácné zdroje k výrobě užitečných komodit a jak je rozdělují mezi jednotlivé lidi“ (Samuelson, Nordhaus, 2013, s. 4).

3.1.2 Původ

Slovo ekonomie vzniklo spojením dvou řeckých slov oikos – dům a nomos – zákon. Jedná se o společenskou vědu, která zkoumá hospodářské vztahy mezi lidmi a jimi vytvořenými organizacemi v rámci určitého území. Za vznik ekonomie, jako vědní disciplíny, se považuje druhá polovina 18. století, konkrétně 1776, kdy ekonom a filozof Adam Smith vydal svou knihu *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* (Hřebík, 2008, s. 12).

Tato kniha je považována za první ucelený výklad ekonomie v historii lidstva. Formuluje se zde myšlenky o volném trhu, kde se stát nevměšuje do ekonomiky. Dalším významným pojmem je neviditelná ruka trhu, což je pojetí ekonomického systému ve společnosti založené na spolupráci a směně (Smith, 2016, s. 7).

Jako všechny vědy se ekonomie vyvinula z filozofie, dlouhou dobu existovala jako její podobor, než se z ní stala věda taková, jakou známe teď (Sedláček, 2009, s. 19).

Podle knihy ekonoma Tomáše Sedláčka jsou první známky ekonomie datované mnohem dále do historie. První ekonomické myšlenky můžeme hledat v dílech, jako jsou

Epos o Gilgamešovi, Starý zákon, nebo v antickém Řecku, kde se zrodila evropská filozofie. Za vůbec prvního ekonoma se považoval Hesioda a vrcholem antické politické ekonomie byl Xenofon a jeho dvě díla *Oeconomicus* (O hospodaření) a *De vectigalibus* (O státních příjmech). První dílo pojednává o zásadách správného hospodaření domácnosti a druhé je souborem rad, jak Athénám zvýšit příjmy. Lze tvrdit, že napsal první učebnice o mikroekonomii a makroekonomii (Sedláček, 2009, s. 109-142).

Ve středověku vycházely ekonomické myšlenky z křesťanství, hlavními představiteli této doby byli Augustin a Tomáš Akvinský. Křesťanství je hlavní náboženství euroamerické civilizace, proto většina ekonomických a společenských ideálů vychází z křesťanství, nebo je z něj odvozena (Sedláček, 2009, s. 145-180).

Na tuto náboženskou a duchovní dobu navazuje doba vědecká a empirická, kdy je prosazována snaha lidem odmystifikovat svět a racionálně ho vysvětlit. Hlavním představitelem této doby je René Descartes, který se snažil unifikovat vědecká poznání do neotřesitelných základů vědy. Toto období je historicky významné hlavně proto, že zde dochází k přeměně mýtu ve vědu. Jako prvního moderního ekonoma ve zmíněné knize Sedláček uvádí Bernarda Mandevillea, který přišel s předobrazem neviditelné ruky trhu, ale na rozdíl od Adama Smithe věří, že ekonomicky se vyplácí zlo a ne dobro. Mandeville byl zastáncem filozofie chamtivosti, kde chamtivost je klíčovou podmínkou společenského pokroku, bez ní by naše společnost ustrnula a nevyvíjela se dál. Mandeville obhajuje rostoucí poptávku, jako jedinou možnost k pokroku, s čímž se dnešní ekonomové ztotožňují (Sedláček, 2009, s. 183-202).

Adam Smith, jako jeden z nejdůležitějších představitelů moderní ekonomie byl odpůrcem Mandavilla. Smith převzal mnoho svých myšlenek od filozofa Davida Humea. Sedláček se v knize snaží poukázat na to, že Smithův přínos ekonomii je mnohem větší než pouhá myšlenka neviditelné ruky trhu. Tvrdí, že je potřeba přečíst a porozumět oběma dílům, *Bohatství národů* i *Teorie mravních citů*, aby člověk porozuměl současnému stavu ekonomie (Sedláček, 2009, s. 220-221).

3.1.3 **Ekonomie a ekonomika**

Pojem ekonomie bývá často špatně vyložena jako ekonomika, tyto dva pojmy jsou ale odlišné. Ekonomika je systém všech hospodářských vztahů mezi lidmi a organizacemi, v rámci určitého území. Ekonomie se zabývá těmito vztahy. Lze tento rozdíl vnímat tak, že

ekonomika je realita toho, co se skutečně děje a ekonomie je teoretická a zkoumá skutečnost hospodářského prostředí (Hřebík, 2008, s. 12).

Pokud je hovořeno o ekonomice České republiky máme na mysli měnu, výrobu, nezaměstnanost, inflace, sazbu daně nebo, jak se u nás vyvíjejí ceny (Lipovská, 2017, s. 17).

3.2 Základní třídění ekonomie

V průběhu vývoje ekonomického myšlení se vyvinuly dva protichůdné směry, jak lze přistupovat ke zkoumání ekonomické reality – pozitivní a normativní ekonomie (Hřebík, 2008, s. 8).

Pozitivní ekonomie zkoumá jevy takové, jaké jsou a normativní ekonomie definuje, jaké mají být (Vlček, 2009, s. 21).

3.2.1 Pozitivní ekonomie

Pozitivní ekonomie analyzuje hospodářství, jaké je, zabývá se pouze takovými jevy, které lze zjistit a dokázat, tedy skutečná praxe ekonomického prostředí. Tvoří předpoklady o chování ekonomických subjektů a následně z nich vyvozuje závěry o vývoji ekonomických veličin, dále pak porovnávají výsledky těchto závěrů s teoretickými předpověďmi. Zkoumá individuální i skupinové chování ekonomických subjektů a snaží se najít co nejefektivnější způsoby, které vedou k dosažení ekonomických cílů. Například konstatuje, jaký bude mít dopad nezaměstnanost na zvýšení míry inflace (Vlček, 2009, s. 21).

3.2.2 Normativní ekonomie

Normativní ekonomie se snaží vytvořit určité normy, podle kterých by se měly hospodářské subjekty řídit, aby dosáhly lepšího celkového efektu. Tato ekonomie, podobně jako ekonomie pozitivní, také vychází ze zkoumání reality, ale tvoří pouze východisko hodnotových soudů. Snaží se tedy o dokonalejší obraz ekonomického systému. Jejím principem je konstruktivní kritika reality. Normativní výroky nelze potvrdit, ani vyvrátit a na normativní otázky neexistují správné, nebo špatné odpovědi, proto se řešení hledá v procesu politické volby (Vlček, 2009, s. 21).

3.2.3 Mikroekonomie

Mikroekonomie a makroekonomie jsou dvě roviny zkoumání, které od sebe nelze oddělit. Mikroekonomie se zabývá individuálními ekonomickými subjekty jako jsou jedinci, domácnosti a firmy. Zkoumá jejich chování na trzích, a také vzájemné vztahy těchto subjektů. Zajímá se o cíle a volbu těchto subjektů v podmínkách vzácnosti statků. Jedná se o zkoumání ekonomiky ze základů (Vlček, 2009, s. 22).

Mluvíme-li o mikroekonomii platí že, v rámci jedné skupiny, nebo také v interakci s ostatními skupinami zkoumáme ekonomický subjekt v jeho jednotlivých projevech (Švarcová, 1998, s. 7).

3.2.4 Makroekonomie

Makroekonomie vnímá a zkoumá ekonomiku, jako celek na rozdíl od mikroekonomie, kde je ekonomika rozdělena na jednotlivé ekonomické jednotky (Jurečka, 2010, s. 17). Makroekonomie se zabývá národohospodářskými souvislostmi. Zkoumá realitu a její nedokonalosti, zároveň analyzuje chování ekonomiky, jako celku za použitý agregátních veličin (HDP, nezaměstnanost, inflace). Snaží se popsat poruchy, které vyvádějí ekonomiky z její rovnováhy a najít takové mechanismy, které ji do rovnováhy opět vracejí. Tato rovnováha je dominantní problém v makroekonomii, proto nemůže být statická, ale musí počítat s faktorem času (Vlček, 2009, s. 22).

Subjekty v makroekonomii jsou zkoumány na obecnější úrovni (Švarcová, 1998, s. 7).

Tato práce je zaměřena na makroekonomické ukazatele, na jejich vysvětlení a následné použití v praxi.

3.3 Neoklasický a keynesovský přístup

V makroekonomii se proti sobě staví dva rozdílné přístupy k řešení makroekonomických problémů, neoklasický a keynesovský (Jurečka, 2010, s. 20). V této kapitole jsou oba přístupy blíže specifikovány.

3.3.1 Neoklasická ekonomie

Neoklasická teorie navazuje na klasickou ekonomii, jejímž zakladatelem je Adam Smith. Základem této teorie je „neviditelná ruka trhu“, kde stát stojí mimo trh a každý jednatel se chová v souladu se svými ekonomickými zájmy. Klasická teorie tedy vychází

ze dvou předpokladů, a to že lidé sledují svůj ekonomický zájem a ceny na trzích se pohybují a tím zajišťují rovnováhu (Jurečka, 2010, s. 20).

Neklasická teorie vzniká kolem roku 1870, kdy přichází nová marginalistická teorie. Zakladatelé neoklasické školy vzali klasickou ekonomii a nahradili pracovní teorii hodnoty marginalistickou teorií, podle které se statky hodnotí podle jejich vzácnosti a užitečnosti. Tato nová teorie prosazuje liberalizaci ekonomiky a na omezení zásahu státu (Jurečka, 2010, s. 20-21).

3.3.2 Keynesovská ekonomie

Tato teorie byla pojmenována podle ekonoma Johna Maynarda Keynesese, který krátce po Velké světové hospodářské krizi vydal svoji knihu *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Po Velké depresi byla ekonomika v žalostném stavu, proto vnikla nová teorie, která je opakem té neoklasické. Keynes tvrdí že „neviditelná ruka trhu“ selhala a je nutný zásah státu do ekonomiky. Tato makroekonomická teorie byla v popředí několik desítek let, až do 70. let 20. století (Jurečka, 2010, s. 21).

3.3.3 Další vývoj ekonomických teorií

V 70. letech 20. století začala selhávat i keynesovská ekonomie, nedocházelo k ekonomickému růstu a rostla nezaměstnanost. Do popředí se opět dostala nová neoklasická ekonomie. Tato teorie se dále rozvíjela do nových koncepcí jako monetarismus, ekonomie strany nabídky a nová klasická makroekonomie (Jurečka, 2010, s. 21).

3.4 Makroekonomické ukazatele

Makroekonomie analyzuje ekonomické prostředí, které ovlivňuje každého občana ve státě a jeho každodenní život. Makroekonomické poznatky tvoří nezbytnou součást tvorby hospodářské politiky vlády (Jurečka, 2010, s. 26). V této následující části jsou uvedeny základní makroekonomické ukazatele.

3.4.1 HDP (gross domestic product, GDP)

Hrubý domácí produkt je makroekonomický ukazatel, který měří celkový objem finální produkce v dané zemi za jeden rok (Klíma, 2006, s. 18). Je to současně i ukazatel přidané hodnoty, kterou vyrobily všechny firmy, neziskové organizace, vládní instituce a domácnosti, zároveň je to nejpoužívanější ekonomický ukazatel. Sčítat produkty v jejich

naturální verzi nelze, proto při výpočtu HDP jsou sčítány jejich hodnoty pomocí cen, které jsou vyjádřeny v penězích (Jurečka, 2010, s. 27). Součástí cen je také daň z přidané hodnoty. Do výpočtu HDP není zahrnuta mezispotřeba, což je hodnota, která zahrnuje výrobky a služby spotřebované při procesu výroby, jinak by došlo k jejich opětovnému započtení (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 52-53).

Mezi další nejpoužívanější makroekonomické agregáty kromě HDP patří hrubý národní produkt (HNP), čistý domácí produkt (ČDP) a čistý národní produkt (ČNP) (Jurečka, 2010, s. 27).

Existují tři metody pro výpočet hrubého domácího produktu, přičemž každá z nich používá pro výpočet jiné složky (Jurečka, 2010, s. 30):

- a) Výdajová metoda;
- b) Důchodová metoda;
- c) Odvětvová metoda.

Výdajová metoda počítá produkt nepřímou, sečte jednotlivé složky výdajů, a následně je posouzena velikost produktu. Jsou sčítány výdaje domácnosti, vládní výdaje, výdaje podniků a čistý export (Jurečka a kol, 2010, s. 30).

Podle Jurečka a kol. (2010, s. 30) lze hrubý domácí produkt vypočítat výdajovou metodou na základě vztahu:

$$\text{hrubý domácí produkt} = C + I + G + NX$$

kde

C je spotřeba domácností;

I jsou hrubé soukromé investice;

G jsou vládní výdaje;

NX je čistý export (rozdíl mezi exportem X a importem M , tzn. $X - M$).

Výdaje domácností na spotřebu (C) domácnosti využívají své finanční zdroje na nákup služeb, předměty krátkodobé spotřeby a dlouhodobé spotřeby (Jurečka a kol, 2010, s. 30).

Výdaje na soukromé hrubé investice (I) jsou především soukromé investice firem a podniků. Obsahují investice fixní a investice v podobě zásob. Fixními investicemi rozumíme nákup kapitálových statků firem, jako např. budovy a stroje. Investice v podobě zásob jsou změny stavu zásob surovin, rozpracovaných výrobků a hotové produkce. Existuje rozdíl mezi investicemi hrubými, čistými a restitučními. Hrubé investice – I_g zahrnují veškeré

investice, investice restituční – I_r představují amortizaci neboli opotřebení a investice čisté – I_n rozšiřují výrobní kapacitu (Jurečka a kol, 2010, s. 30-31).

Podle Jurečka a kol. (2010, s. 31) je jejich vztah vyjádřen vzorcem:

$$I_g = I_r + I_n$$

Pro výpočet čistých investice je použit:

$$I_n = I_g - a$$

V tomto vzorci a vyjadřuje amortizaci.

Do investic se nezahrnuje nákup cenných papírů. Při výpočtu hrubého domácího produktu je použita hodnota investice hrubé, ale při výpočtu čistého domácího produktu, je použita hodnota investice čisté. Výsledné hodnoty HDP a ČDP se liší pouze o amortizace (Jurečka a kol, 2010, s. 31).

Výdaje vlády na spotřebu (G) jsou takové výdaje jako nákup výrobků a služeb pro armádu, školy, nemocnice, platí služby armádních zaměstnanců a učitelů, také nakupuje zbraně pro armádu a zařízení pro školy ve státním sektoru. Do těchto výdajů při výpočtu nejsou započítány transferové platby, což jsou výdaje státu na penzi, důchody, stipendia a ostatní sociální dávky (Jurečka a kol, 2010, s. 31-32).

Čistý export (NX) je poslední složkou výpočtu. Čistý export jsou výdaje zahraničních subjektů, které lze získat odečtením importu (N) od hodnoty exportu (X) (Jurečka a kol., 2010, s. 32).

Vyjádřeno:

$$NX = X - N$$

Tato hodnota může vyjít záporná i kladná.

Důchodová metoda se počítá sečtením veškerých příjmů ekonomických subjektů (Klíma, 2006, s. 19). Tyto příjmy ekonomické subjekty získávají za poskytování služeb výrobních faktorů, jež tyto subjekty vlastní a jsou k produkci výrobků a služeb nezbytné (Jurečka a kol., 2010, s. 33).

Mezi tyto příjmy patří mzdy – w , úroky – i , zisky – z , renty – r a příjmy ze samozaměstnání – s . Při součtu těchto příjmů je získán čistý domácí důchod (Jurečka a kol., 2010, s. 33):

$$\text{čistý domácí důchod} = w + i + z + r + s$$

kde

w jsou hrubé mzdy;

i jsou čisté úroky;

z jsou hrubé zisky firem;

r jsou renty které dostávají domácnosti za pronájem;

s jsou hrubé příjmy, které domácnosti dostávají ze samostatné výdělečné činnosti.

(Jurečka a kol., 2010, s. 34) Čistý domácí důchod je menší než HDP, protože je očištěn o amortizaci a nepřímé daně, proto pro výpočet HDP je zapotřebí tyto hodnoty přičíst. Vznikne tedy vzorec:

$$\text{hrubý domácí produkt} = \text{čistý domácí důchod} + \text{nepřímé daně} + \text{amortizace}$$

Metoda odvětvová je poslední metoda pro výpočet HDP, podle Klímy (2006, s. 20) zní její definice takto. „Metoda odvětvová udává tvorbu GDP v jednotlivých odvětvích národního hospodářství. Jde tedy o odvětvovou strukturu GDP. Metoda je založena na sčítání výdajů ekonomických subjektů na produkt v jednotlivých odvětvích dané ekonomiky.“

Související pojem s HDP je ČDP, na jeho výpočet je použita výdajovou metodu a do výpočtu je zahrnuta čistá investice (Klíma, 2006, s. 21):

$$\check{C}DP = C + G + I_n + NX$$

Nebo alternativní rovnice:

$$\check{C}DP = HDP - a$$

Kde

a je amortizace.

Hrubý národní produkt (HNP), stejně jako HDP, měří celkový objem produkce, ale bez ohledu na to, v které zemi působí výrobní faktory. Dané zemi je tedy přiřazována část výrobních faktorů, které patří zahraničním ekonomickým subjektům a zároveň může vlastnit jiné výrobní faktory v zahraničí, toto se nazývá tok důchodů z vlastních aktiv. Odliv důchodů z vlastních aktiv – *Out*, jsou platby plynoucí zahraničním vlastníkům domácích aktiv. Příliv důchodů z vlastních aktiv – *Inp*, jsou zase platby plynoucí domácím vlastníkům zahraničních aktiv (Klíma, 2006, s. 21).

Hrubý národní produkt lze vypočítat tak, že od HDP se odečte odliv důchodů z vlastních aktiv a k tomuto výsledku se přičte příliv důchodů z vlastních aktiv (Klíma, 2006, s. 21):

$$HNP = (HDP - Out) + Inp$$

Čistý národní produkt lze lehce vypočítat tak, že od HNP odečtena amortizace a vznikne tedy (Klíma, 2006, s. 22):

$$\check{C}NP = HNP - a$$

Kde

a je amortizace.

Podle toho, jestli jsou při výpočtu HDP použity běžné neboli tržní ceny mluvíme o nominálním HDP. A když jsou použity stálé ceny, hovoříme o reálném HDP (Klíma, 2006, s. 22).

Další pojem související s HDP jsou parity kupní síly (Purchasing Power Parity, PPP). Abychom mohli porovnat HDP ekonomicky vyspělých zemí a HDP méně ekonomicky vyspělých zemí je nutné převést národní měny a ceny na společné měny a srovnatelné ceny. Tento převod se provádí pomocí konverzních měn neboli parity kupní síly. Je možné srovnat reálný objem HDP v různých zemích (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 97-98). Přesná definice PPP zní:

„Parita kupní síly je jednotka měnové konverze, která vylučuje rozdíly v cenových úrovních mezi jednotlivými zeměmi. Vyjadřuje poměr ceny stejného zboží a služeb v národní měně k jeho ceně v měnové jednotce srovnávané země (převádí tak současně na společnou měnu i na společnou cenovou úroveň)“ (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 98).

V mezinárodním srovnání se používají běžné parity kupní síly, které jsou vypočítány pro jednotlivé skupiny zemí a období. Tyto výpočty následně odráží běžné mezinárodní ceny. Jelikož se ceny a cenové relace mění, vedle běžných jsou počítány i stálé PPP. Díky stálým PPP lze lépe porovnat v čase a prostoru, protože odráží jen změny objemu (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 98).

Vedle PPP stojí také standardy kupní síly (Purchasing Power Standard, PPS), které představují umělou cenovou jednotku na bázi eura, používá se tedy v zemích EU a je přizpůsobena jejich průměrným cenám. PPS reflektuje rozdíly cenových úrovní mezi

zeměmi EU. Ceny jednotlivých zboží a služeb jsou zprůměrovány v jednotlivých zemích. Průměry jsou odvozeny v národních měnách a PPPs se používá jako jednotky konverze (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 99).

3.4.2 Inflace

Podle Samuelsona a Nordhause (2013, s. 609) definice inflace zní:

„Inflace nastává, když roste cenová hladina. V dnešní době měříme inflaci pomocí cenových indexů – váženým průměrem cen tisícovek výrobků. Index spotřebitelských cen (CPI) udává současnou cenu koše spotřebního zboží a služeb vzhledem k ceně koše v referenčním roce.“

Existují tři typy inflací, a to nízká, pádivá a hyperinflace (Samuelson, Nordhaus, 2013, s. 611).

Nízká inflace nastává, když jsou ceny relativně stabilní, vyvíjejí se na základě předpokladů. Lidé důvěřují penězům. Je to jednociferná inflace a je většinou v rozvinutých zemích (Samuelson, Nordhaus, 2013, s. 611).

Pádivá inflace je velmi vysoká, většinou se objevuje v zemích postižených válkou nebo revolucí, jde o dvouciferný nebo tříciferný nárůst. Narušuje hospodářství a peníze ztrácejí hodnotu (Samuelson, Nordhaus, 2013, s. 611).

Hyperinflace může být fatální pro hospodářství, ceny jdou o miliony nahoru. Hyperinflaci zažilo například Německo po první světové válce. Lidé se snaží co nejrychleji zbavit peněz, dokud mají ještě nějakou hodnotu (Samuelson, Nordhaus, 2013, s. 612-613).

Míra inflace je důležitý ukazatel pro mezinárodní srovnání i pro ekonomiku státu. Pomocí spotřebního koše (výběr typických zboží a služeb) se sleduje pohyb cen, vypočítané údaje se zveřejňují měsíčně (Švarcová, 1998, s. 38).

Míra inflace se počítá následujícím vztahem (Švarcová, 1998, s. 38):

$$\text{Míra inflace} = \frac{\text{cenová hladina } (t) - \text{cenová hladina } (t-1)}{\text{cenová hladina } (t-1)} \cdot 100$$

Kde

t je časové období.

Aby bylo možné zachytit změny cen v ekonomice, jako je například míra inflace je vhodné použít dva základní cenové indexy, implicitní cenový index (deflátor HDP) a index spotřebitelských cen (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 372).

Cenové indexy se používají pro měření vývoje cenové hladiny (Jurečka a kol., 2010, s. 113).

Index spotřebitelských cen odráží změnu cen výrobků a služeb, které nakupují domácnosti. Když se porovnájí náklady na nákup typického spotřebního koše výrobků a služeb ve dvou srovnávaných období změříme, tak vývoj cenové hladiny indexu spotřebitelských cen se liší (Jurečka a kol., 2010, s. 113).

„Spotřebitelský koš je souborem výrobků a služeb spotřebovaných typickou domácností“ (Jurečka a kol., 2010, s. 113).

Pro výpočet CPI jsou použity náklady na nákup zvoleného spotřebního koše v běžném roce a náklady toho samého koše v roce, který se ustanovil jako výchozí (Jurečka a kol., 2010, s. 113):

$$CPI = \frac{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách základního období}} \cdot 100$$

Deflátor HDP je cenový index, který nejkompexněji zachycuje změny cenové hladiny. Hodnota deflátoru je společně s vývojem HDP zveřejňována statistickými úřady pro určité čtvrtletí roku. V deflátoru jsou všechny ceny statků a služeb, které jsou dovezené do země, nebo v ní vyrobené. Na rozdíl od CPI není tedy založen na omezeném koši statků a služeb s fixními vahami (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 35).

Deflátor se počítá jako podíl nominálního HDP a reálného HDP. Formálně lze vzorec zapsat takto (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 35):

$$\text{Deflátor}_{HDP} = \frac{\sum p_t^i q_t^i}{\sum p_0^i q_0^i} \cdot 100$$

Kde

0 je základní období;

t je běžné období;

p^i je cena i-tého statku;

q^i je množství i-tého statku.

Míra inflace založená na CPI a míře změny deflátoru se může výrazněji odlišovat. V případě České republiky je jedním z důvodů vývoj cen exportu a importu (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 35).

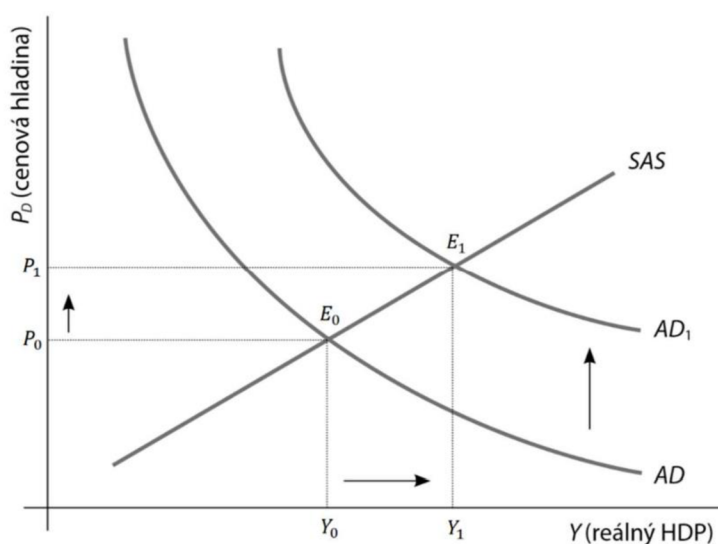
Pro popsání nabídkové a poptávkové inflace použijeme model AS-AD. Tento model popisuje dosažení makroekonomické rovnováhy mezi agregátní nabídkou (AS) a agregátní poptávkou (AD) (Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák, 2012, s. 302).

„Agregátní poptávka představuje celkové poptávané množství zboží a služeb finální spotřeby v dané ekonomice za určité časové období při různých úrovních domácí cenové hladiny“ (Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák, 2012, s. 302).

„Agregátní nabídka představuje celkové nabízené množství zboží a služeb finální spotřeby v dané ekonomice za určité časové období při různých úrovních domácí cenové hladiny“ (Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák, 2012, s. 302).

Poptávková inflace, která je znázorněná na obrázku č. 1, je způsobena inflací, která je vyvolaná růstem faktorů, které pohybují křivkou AD nahoru. Pohyby této křivky může způsobit politika nízkých úrokových sazeb, růstem peněžní nabídky, nebo také vládních výdajů. Pokud je inflace vysoká, může dojít i ke zrychlování důchodové rychlosti peněz, protože lidé nechtějí držet peníze, kvůli očekávání opětovné zvýšení inflace. Křivka SAS znázorňuje agregátní nabídku v krátkém období (Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák, 2012, s. 304-306).

Obrázek č. 1 Poptávková inflace

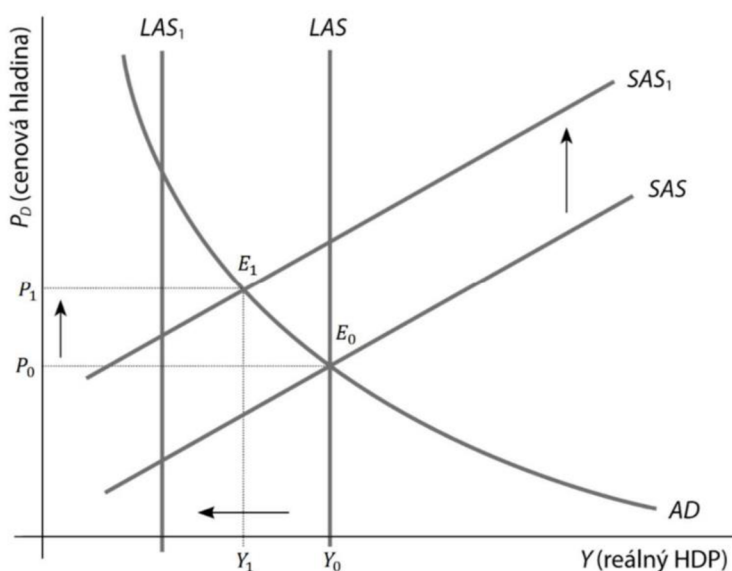

Zdroj: Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák (2012)

Následkem posunu nabídkových křivek vzniká nabídková inflace, kterou znázorňuje obrázek č. 2 Nabídková inflace – posun LAS a SAS vlevo a obrázek č. 3 Nabídková inflace

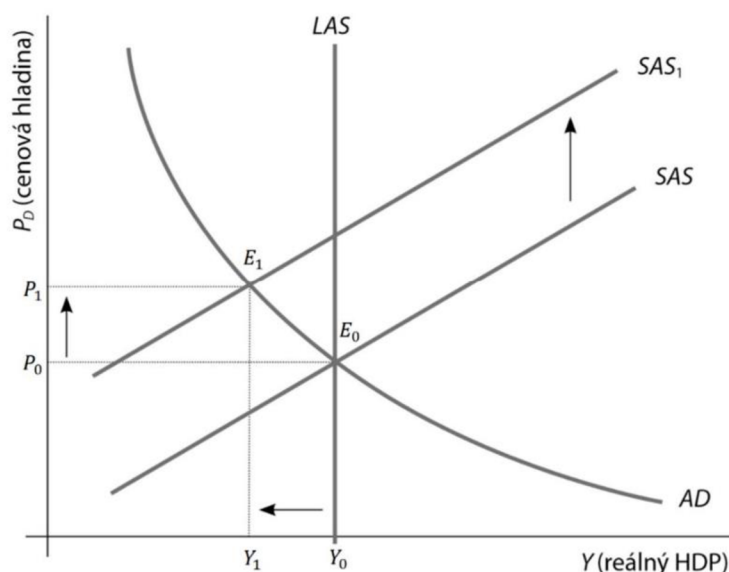
– posun SAS nahoru. Kde LAS je agregátní nabídka v dlouhém období. Existují dva typy tlaků, které hýbou nabídkovou křivkou. První vede k posunu LAS a SAS doleva. V praxi nebývají příliš obvyklé, jde o dlouhodobý či dokonce trvalý pokles výkonnosti výrobních faktorů. Z tohoto důvodu se obě křivky LAS a SAS posouvají vlevo. Při druhém typu tlaků se LAS nemění, roste pouze SAS. Například k tomu dojde při mzdově nákladové inflaci, kdy nadměrně rostou mzdy kvůli tlaku odborů, nebo při monopolně-ziskové inflaci, což je vyvoláno konstantním růstem monopolních cen v ekonomice. Nedochozí k poklesu produktivnosti výrobních činitelů (v tom případě se LAS neposouvá), ale nahoru jde pouze SAS v důsledku cenového (mzdového) tlaku monopolů (odborů) (Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák, 2012, s. 307-308).

Obrázek č. 2 Nabídková inflace – posun LAS a SAS vlevo

Zdroj: Zdroj: Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák (2012)

Obrázek č. 3 Nabídková inflace – posun SAS nahoru

Zdroj: Zdroj: Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák (2012)

3.4.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je další významný makroekonomický ukazatel, roste v obdobích deprese. Míra nezaměstnanosti je procento lidí, kteří chtějí pracovat, ale nemůžou si práci najít (Frank, Bernanke, 2005, s. 437). Nezaměstnanost se rozděluje na dobrovolnou a nedobrovolnou. Při dobrovolné nezaměstnanosti mohou lidé práci vykonávat, ale nechťejí pracovat. Při nedobrovolné je to naopak, lidé se snaží práci najít, ale nemohou ji sehnat. Cílem je, aby nezaměstnanost byla minimální, ale na druhou stranu je určitá míra nezaměstnanosti žádoucí a potřebná, aby nedošlo k trvalému převisu pracovních míst, tedy situaci, kdy firmám chybí pracovníci (Švarcová, 1998, s. 39). Nezaměstnanost se dělí na frikční, strukturální a cyklickou (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 257-259).

Frikční nezaměstnanost vzniká tak, že lidé opouštějí své pracovní pozice a určitou dobu jim trvá, než najdou nové zaměstnání. Při této nezaměstnanosti se počet lidí, kteří práci hledají a počet volných míst shoduje (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 258).

Při strukturální nezaměstnanosti se počet volných míst a lidí, kteří hledají práci také shoduje, ale na rozdíl od frikční nezaměstnanosti, v tomto případě není shoda v kvalifikaci osob, které se ucházejí o pracovní pozici s požadavky na kvalifikaci při výkonu volných pracovních pozic (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 258).

Cyklická nezaměstnanost reflektuje situaci, kdy je poptávka po práci menší než nabídka práce. Tato nezaměstnanost je propojená s krátkodobými ekonomickými fluktuacemi. Obyčejně je považována za nedobrovolnou (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 259).

Celková populace se dělí na ekonomicky aktivní obyvatelstvo a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky neaktivní populace zahrnuje osoby mladšího věku (většinou 15 let), důchodce, studenty apod. Ekonomicky aktivní osoby se dále dělí na zaměstnané osoby (v pozici zaměstnanců nebo sebezaměstnaní) a nezaměstnané osoby (splňují současně tyto podmínky: nejsou zaměstnaní ani sebezaměstnaní, aktivně vyhledávají práci a jsou zpravidla do 14 dnů schopni nastoupit do zaměstnání). Tyto podmínky jsou dané Mezinárodní organizací práce, vychází z nich metodika, která je používána statistickými úřady při Výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS). Šetření se provádí na náhodném vzorku domácností.

Z výsledků VŠPS se vyjadřuje obecná míra nezaměstnanosti v procentech podle vzorce (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 37):

$$u = \frac{U}{L+U} \cdot 100$$

Kde

u je míra nezaměstnanosti;

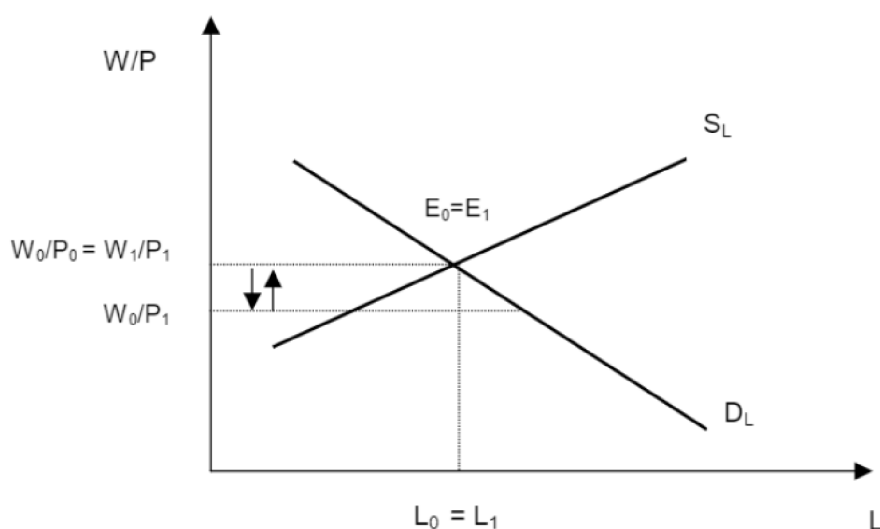
U je počet nezaměstnaných;

L je počet zaměstnaných.

Na obrázku č. 4 Klasický model trhu práce je vidět klasický průběh agregátní nabídky práce D_L . Jedná se o rovnovážnou situaci, kde se agregátní nabídka (D_L) poptávka (S_L) protínají v bodě E_0 . Zároveň je zde rovnovážná reální mzda w_0/P_0 při rovnovážném množství práce L_0 . V klasickém modelu se předpokládá, že všechny ceny jsou pružné. V případě, že se nezmění nominální mzdy a zůstanou na úrovni w_0 , růst cenové hladiny sníží reálné mzdy. Důsledkem nižších mezd vzroste poptávka po práci, protože firmy budou ochotné více najímat. Z důvodu nižších mezd lidé nejsou ochotni pracovat na plné úvazky nebo vůbec, to vede ke snížení nabízenému množství práce. Firmy se snaží udržet si své pracovníky a zároveň najmout nové tím, že zvýší nominální mzdy. Tuto taktiku mají všechny firmy, a proto roste nominální mzda na trhu práce na úroveň w_1 . Protože vzrostly nominální mzdy

zvýšily se i reálné mzdy. Dojde ke snížení poptávaného množství práce, a naopak růstu nabízeného objemu práce. Tímto se celý proces zastaví a nabídka a poptávka jsou opět v rovnováze. Nominální mzda a cenová hladina rostou proporcionálně a nedochází ke změně reálné mzdy, nebo rovnovážnému množství práce. Reálná mzda a zaměstnanost jsou neměnné, avšak nominální mzda a cenová hladina se mění (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, 2022, s. 253-254).

Obrázek č. 4 Klasický model trhu práce

Zdroj: Soukup, Pošta, Neset, Pavelka (2022)

3.4.4 Zahraniční obchod

Zahraniční obchod má dlouhou tradici. Je podstatný pro sociální, ekonomický a politický rozvoj země. Různé státy mají jiné klimatické, geografické a zemědělské předpoklady, proto je důležitá nabídka a poptávka po zboží dováženém z jiných států (Jurečka, 2010, s. 266).

Dle definice Rojíčka, Spěváčka, Vejmelky, Zamrazilové a Žďárka (2016, s. 460) je zahraniční obchod: „Zahraničněobchodní vztahy, resp. zahraniční obchod znamená, že část produkce zboží a služeb vytvořené v domácí ekonomice se vyváží, zatímco část produkce, která je doma spotřebována nebo investována, je naopak vyráběna v zahraničí a do domácí ekonomiky je dovážena. Zahraniční obchod je cestou, jak může ekonomiky realizovat své komparativní výhody, tedy vyrábět určité zboží za nižší náklady než země jiné.“

Mezinárodní obchod má významný vliv na ekonomiku státu a makroekonomickou rovnováhu. Hlavní složkou zahraničního obchodu je vývoz a dovoz zboží a služeb, tyto složky ovlivňují velikost HDP. V případě růstu vývoz výrobků a služeb, roste i HDP, naproti tomu, pokud vzroste dovoz má HDP klesající tendenci. Na makroekonomickou rovnováhu působí hlavně vývoj zahraničního obchodu v běžných cenách a saldo zahraničního obchodu, saldo se dá označit za výkonovou bilanci (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 203-204).

Větší vliv na státní ekonomiku má zahraniční obchod hlavně u států s malou ekonomikou a nízkým rozsahem vnitřního trhu. Dalším určujícím faktorem jsou přírodní podmínky, hlavně nerostné bohatství. Faktory, které mají vliv na dovoz jsou hlavně intenzita domácí poptávky, vývoj světových cen komodit, které jsou státem dováženy. Dalšími faktory jsou vývoj měnového kurzu, vývoj domácích vývozů a jejich dovozní náročnost. Mezi faktory, které mají vliv na vývoz se řadí vnější stav poptávky, konkurenceschopnost domácích exportů, rozdíl mezi úrovní cen a mezd, a vývoj měnového kurzu. Význam důležitosti zahraničního obchodu pro jednotlivé ekonomiky se dá určit podle následujících základních ukazatelů (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 460-461):

- a) Poměr vývozu (dovozu, obratu, salda) k HDP;
- b) Podíl vývozu na produkci;
- c) Výše dovozu, vývozu v USD na 1 obyvatele;
- d) Podíl země na světovém obchodu.

Pomocí prvních dvou ukazatelů se měří míra otevřenosti ekonomiky. Větší míru otevřenosti mají vždy takové státy, jejichž ekonomika je malá a nemají dostatek nerostných surovin. Naopak větší ekonomiky, které jsou soběstačnější mají míru otevřenosti menší. Intenzita zahraniční výměny v mezinárodním srovnání měří objem dovozu, vývozu a obratu zahraničního obchodu na jednoho obyvatele v USD. Pozici země v zahraničním obchodu ukazuje podíl země na světovém obchodě. Vývoj tohoto ukazatele v čase je důležitý pro určování, jak je země schopná se prosadit na zahraničním trhu, a jak obstojí ve světové konkurenci (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 460-461).

Dalším pojmem stěžejním pro zahraniční obchod je platební bilance. Platební bilance je výkaz, kam všechny státy zaznamenávají mezinárodní toky. Tyto záznamy jsou důležité, protože stále roste propojenost světové ekonomiky a jsou nezbytné pro odhady vývoje

měnových kurzů. Jsou důležité pro volbu hospodářské politiky, protože mezinárodní toky ovlivňují všechny nejdůležitější ekonomické ukazatele (Jurečka a kol., 2017, s. 333).

„Platební bilance, na rozdíl od bilance podniku, je výkazem peněžních i nepeněžních toků (záznam tokových veličin) a změn mezinárodních aktiv a pasiv (záznam změn stavových veličin) za určité období“ (Jurečka a kol., 2017, s. 333).

U platební bilance platí zásady, že pokud jsou výdaje vyšší než příjmy, musí být tento vzniklý deficit kryt půjčkou, úsporami nebo prodejem aktiv. Účelem této bilance je zachytit všechny ekonomické transakce mezi ekonomikou domácí (domácí rezidenty) a zbytkem světa (rezidenti ostatních ekonomik) (Jurečka a kol., 2017, s. 333-334).

„Sestavování výkazu platební bilance se řídí podle metodiky Mezinárodního měnového fondu, tak aby statistika jednotlivých zemí byla srovnatelná“ (Jurečka a kol., 2017, s. 335).

Platební bilance je statistickým účetním záznamem peněžních i nepeněžních plateb za zvolené období a je sestaven podle pravidel podvojného účetnictví. Skládá se ze dvou položek, kreditní položky (příviv aktiv do ekonomiky) a debetní položky (odliv do okolního světa). Díky systému podvojného účetnictví je součet kreditních záznamů roven součtu debetních záznamů, platební bilance je vždy účetně vyrovnaná. Zpravidla sestavuje platební bilanci centrální banka. Transakce jsou v platební bilanci rozděleny do několika kategorií, mezi hlavní kategorie patří (Jurečka a kol., 2017, s. 334-335):

- běžný účet;
- kapitálový účet;
- finanční účet;
- saldo chyb a opomenutí.

Aby byla bilance vyrovnaná musí existovat rovnost součtů debetních a kreditních položek, a musí platit rovnost následující rovnice (Jurečka a kol., 2017, s. 335):

$$\text{běžný účet} + \text{kapitálový účet} + \text{saldo chyb a opomenutí} = \text{finanční účet}$$

3.4.5 Státní dluh

Státní dluh je hlavní položkou dluhu centrální vlády. Tvoří asi 90% celkové hrubé zadluženosti v sektoru vládních institucí národního hospodářství, tento dluh spravuje odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku (MF ČR, 2016).

„Definice státního dluhu vychází z § 36 odst. 8 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje státní finanční pasiva, která jsou do státního dluhu zahrnuta. Jedná se o“ (MF ČR, 2016):

- a) Dluhy státu odpovídající jmenovitým hodnotám jím vydaných dluhopisů;
- b) Dluhy ze státem přijatých zápůjček a úvěrů;
- c) Dluhy ze státem vystavených směnek.

Státní dluh nastává tehdy, když stát má vyšší výdaje než příjmy, dochází k tzv. deficitnímu hospodaření země, stát si tím pádem musí na provoz půjčovat. Mezi dlužníky se řadí vláda, kraje a obce, státní fondy a zdravotní pojišťovny. Nejdůležitějším příjmem státu jsou daně, zákonná pojištění a poplatky. Mezi možnosti, jak stát může dluh financovat patří vydávání státních peněžních poukázek, státních dluhopisů, nebo si peníze půjčí např. od Evropské investiční banky (Moneta, 2022).

Státní dluh se rozděluje na (MF ČR, 2016):

- a) Domácí dluh a zahraniční dluh;
- b) Obchodovatelný a neobchodovatelný.

Domácí dluh tvoří hlavně státní dluhopisy střednědobé a dlouhodobé (vydané na domácím trhu), státní pokladniční poukázky, další zápůjčky a úvěry. Zahraniční dluh představují státní dluhopisy vydané v zahraničí v cizích měnách a přijaté úvěry od mezinárodní instituce. Dluh obchodovatelný jsou státní pokladniční poukázky a státní dluhopisy (střednědobé a dlouhodobé). Neobchodovatelný dluh např. v České republice je velká část bývalých federálních dluhů, které republika přijala po rozdělení Československa. Mezi zahraniční neobchodovatelný dluh se řadí hlavně přijaté půjčky od mezinárodních finančních institucí (MF ČR, 2016).

3.4.6 Úroková míra

Úroková míra, nebo také úroková sazba, je jeden z faktorů, který působí na časovou hodnotu peněz. Úroková míra je částka, která se platí za používání peněz (Steigauf, 1999, s. 16). Podle Steigaufa (1999, s. 16) jsou pojmy úroková míra a úroková sazba to samé. Podle Pevné (2017, s. 23) se tyto dva termíny liší na terminologické úrovni. *„Úroková sazba se týká něčeho konkrétního, je přímo určena, např. obchodní bankou, centrální bankou, a týká se konkrétního finančního produktu – termínovaného vkladu, spořicího účtu atp. Úroková*

míra je pak veličina odvozená z různých úrokových sazeb.“ Úroková sazba se váže k časovému období: roční (p. a.), pololetní (p. s.), čtvrtletní (p. q.), měsíční (p. m.) a denní (p. d.) (Pevná, 2017, s. 23).

Základní spektrum úrokových sazeb podle Steigaufa je rozčleněno (1999, s. 16-17):

- a) Diskontní sazba;
- b) Mezibankovní úroková sazba;
- c) Základní sazba;
- d) Prime rate.

Diskontní míra je taková sazba, za kterou poskytuje centrální banka úvěry ostatním bankám. Mezibankovní úrokovou sazbu používají banky na mezibankovním trhu při vzájemném poskytování úvěrů např. LIBOR, LIBID, PRIBOR. Za základní úrokovou sazbu se považuje míra, kterou banky užívají při určení současných úrokových sazeb jednotlivých produktů. Prime rate používají banky pro jejich prvotřídní klienty, pomocí této nejnižší míry zúročují krátkodobé úvěry (Steigauf, 1999, s. 16-17).

Dále podle Nývltové a Mariniče (2010, s. 44) se dělí nominální a reálná úroková míra. Nominální úroková míra nezahrnuje vliv inflace, běžně je stanovena dohodou obou stran. S tímto souvisí i frekvence skládání úroků, může se jednat o skládání jednoduché (úrok z původní uložené částky) či složené (úročí se původní částka i připsané úroky), nebo spojitě a nespojitě. Nominální úroková míra upravená o vliv inflace je reálná úroková míra.

Úrokové sazby jsou hlavním nástrojem měnové politiky ČNB. Bankovní rada rozhoduje o jejich nastavení. Operace na volném trhu jsou základním druhem nástrojů, jsou využívány pro regulaci krátkodobé úrokové míry. K tomu slouží určení úrokové sazby (repo sazby). ČNB dobrovolné rezervy (likviditu) obchodních bank stahuje na rozdíl od většiny centrálních bank, kde bankám likviditu půjčují. Proto ČNB vyhláší maximální výši repo sazby, za kterou bankám prodá své vlastní cenné papíry. Banky mohou požadovat nižší repo sazbu v případě, kdy centrální banka musí nejpozději v době splatnosti odkoupit cenné papíry zpět. Tyto operace se dělají formou tendrů, kdy centrální banka vyhlásí poptávaný objem a požadovanou sazbu. Repo sazba u čtrnáctidenních transakcích je nástrojem měnové politiky ČNB a reálně dosažená repo sazba je operativním kritériem měnové politiky v českém režimu cílování inflace. Pro tyto operace

ČNB nejčastěji využívá její poukázky se lhůtou splatnosti 14 dní (Revenda, Mandel, Koder, Musílek, Dvořák, 2012, s. 244).

4 Vlastní práce

V této části práce je věnována pozornost na historický kontext událostí, které vedly k rozpadu Československa na Českou a Slovenskou republiku. Dále je probírána následná transformace ekonomik obou států. Věnovaná je pozornost Evropské unii v kontextu podmínek vstupu České a Slovenské republiky. Ke konci je probíraný vstup Slovenska do eurozóny. Závěrem této části je komparace makroekonomických ukazatelů obou států.

4.1 Historický kontext před rozpadem Československa

V roce 1918 přijalo Rakousko-Uhersko podmínky pro ukončení 1. světové války, ten samý rok se Národní výbor ustanovil za zákonodárný sbor. Od 28. do 31. října na jednání v Ženevě delegace Národního výboru ustanovila, že nově vzniklý stát bude republikou a jejím prezidentem se stane T. G. Masaryk a zástupcem vlády bude K. Kramář. 14. listopadu 1918 je oficiálně sesazena habsburská monarchie z českého trůnu a vzniká Československá republika s demokratickými principy. Po ukončení války se Československo zúčastnilo mírového jednání spolu s ostatními státy Trojspolku a Trojdohody. Podepsala se mírová dohoda s Německem, kde Německo uznává nezávislost Československa a jeho hranic, tato dohoda byla podepsaná v červnu ve Versailles. Další mírová smlouva byla podepsána s Rakouskem v Saint Germain-en-Laye, kde se Rakousko vzdává nároku na hranice Československa. Smlouva také zakazovala spojení Rakouska s Německem. 29. února 1920 byla schválena Národním shromážděním ústava (Veselý, 1994, s. 315-335).

Později z 29. na 30. září 1938 byla podepsaná Mnichovská dohoda, v Mnichově se sešli představitelé Francie (É. Daladier), Itálie (B. Mussolini), Německa (A. Hitler) a Velké Británie (N. Chamberlain), rozhodli bez účasti Československa, že musejí postoupit sudetské hranice Německu. Československo se bez podpory spojenců muselo podvolit diktátu dohody a v rozporu s ústavou ji přijala. Československo ztratilo významnou část území, následkem odpojení hranic vzniká druhá republika, která je ekonomicky i vnitřně oslabená, protože Slovensko vyhlásilo na Hitlerův příkaz autonomii (Veselý, 1994, s. 361).

V roce 1939 byl Hitlerem vyhlášen Protektorát Čechy a Morava a české území se ocitlo pod útlakem nacistického Německa. 2. června 1945 byla podepsaná První pražská dohoda, která ustanovuje postavení Slovenské národní rady jako zákonodárné, vládní i výkonné moci na Slovensku. V důsledku rozpuštění České národní rady v červnu 1945 se

stala SNR podkladem nerovného státoprávního uspořádání poválečného Československa (Veselý, 1994, s. 364-382).

V roce 1945 po skončení druhé světové války, bylo na území Československa vyhrocené protiněmecké smýšlení, to vyústilo k tzv. divokému odsunu německého obyvatelstva, až na výjimky z Československa. Celý tento proces byl ukončený roku 1947. V roce 1946 byla přijata druhá a třetí pražská dohoda, která do určité míry omezovala pravomoci SNR. Roku 1948 měl Ústavodárné národní shromáždění za úkol sepsat novou Ústavu, ta zněla po vzoru komunistického znění, protože KSČ už zde měla mocenský monopol. Později v roce 1960 se změnil název státu na ČSSR, přijala se nová Ústava, která ještě více omezovala pravomoci slovenských národních orgánů na takřka symbolické. ČSSR tak vstoupilo do socialistického stádia, který už byl jen krok ke komunismu. Tato Ústava platila, až na pár úprav, do zániku Československa. Podstatné změny byly provedeny zákonem o československé federaci roku 1968, a poté hlavně roku 1989, kdy se změnilo společenské zřízení a byl zrušený článek 4 o vedoucí úloze KSČ. V roce 1990 se přešlo na název Česká a Slovenská Federální republika. Výsledky voleb v roce 1992 dopadly tak, že v Česku zvítězila Občanská demokratická strana s vizí centralistické pojetí federace. Slovensku zvítězilo Hnutí za demokratické Slovensko s vizí konfедераčního modelu. V důsledku nesouladu obou národů, vzešla jako alternativní řešení státoprávního uspořádání Československa transformace na dva samostatné státy – Česká republika a Slovenská republika (Veselý, 1994, s. 398-451).

4.1.1 **Ekonomika za Československa**

Po skončení druhé světové války svět čelil jejím hospodářským a politickým následkům. Svět se rozdělil a v čele stály dvě supervelmoci, USA a Sovětský svaz, jejich rozdílné ideologie vyústili ve studenou válku, kterou ekonomicky vyhrály Spojené státy. Sovětský svaz vyšel z války také posílen a uplatňoval svůj vliv ve státech střední a jihovýchodní Evropy (Průcha a kol., 2009, s. 27).

V Československu docházelo k zřetelnému posunu ve prospěch socialistickému režimu. V roce 1943 prezident Edvard Beneš na své návštěvě v Rusku podepsal se SSSR československo-sovětskou smlouvu o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. Tato smlouva určila orientaci Československa na sovětské Rusko a zajišťovala podporu SSSR v mezinárodním jednání. Prezident Beneš také souhlasil s hospodářskou spoluprací

mezi ČSR a SSSR, tato dohoda se týkala zbrojního průmyslu, výstavby komunikačního kanálu mezi oběma stranami, a také nacionalizace energií, nerostných surovin, hlavních průmyslových odvětví a regionalizace bankovníctví. Další ekonomické tendence republiky byly ovlivněny teorií J. M. Keynesa a odolností válečné ekonomiky SSSR, která je spojovaná se systémem národohospodářského plánování. Program poválečného obnovení československého hospodářství tedy obsahoval mimo jiné více hodnotit složku práce. Hospodářství bude řízené, plánované a bude se podporovat zdokonalování sociální politiky (Průcha a kol., 2009, s. 39-50).

Ekonomika SSSR je obvykle charakterizovaná jako centrálně-plánovaná ekonomika. Podstatou této ekonomiky je neexistence trhů, tedy neexistence cen, byly zde pouze úřední ceny. Zákon zakazoval podnikání, podnikatelské funkce nevykonával nikdo. Znakem centrálního plánování byla centralizace ekonomického rozhodování, neumožňovala rozhodovat o produkci a odbytu, nebylo možné prosadit tržní síly nabídky a poptávky. Dalším znakem bylo plánování hmotných ukazatelů, hlavně objem produkce, ostatní ukazatelé jako příjmy, náklady a zisky nebyly tak důležité. Peněžní toky jsou v kapitalistické ekonomice aktivující silou, v socialistické ekonomice jsou touto silou hmotné toky (Holman, 2000, s. 9-10).

Jako jedna z prvních změn při obnově hospodářství přišla měnová reforma. Podařilo se ustanovit dvě měny, české koruny a slovenské koruny, tyto měny ale neplatily na území druhého státu, jejich měnový kurz byl 1:1. Na začátku na našem území existovaly dvě banky, Národní banka československá a Slovenská národní banka, poté byly sloučeny dekretem vydaným v roce 1945. Později se přešlo na jednotnou měnu, kterou se stala československá koruna (Průcha a kol., 2009, s. 112-114).

Po únorovém převratu se k moci dostala KSČ. V následující tabulce (Tabulka 1) je přehled změny struktury sociálně ekonomických sektorů před a po únoru 1948. Je vidět úbytek v kapitalistické struktuře, a naopak nárůst k socialistické v důsledku znárodnování a pozemkové reformy (Průcha a kol., 2009, s. 200).

Tabulka 1 Změny ve struktuře před a po únoru 1945 v ČSR (v %)

SEKTOR	PŘED ÚNOREM 1948			PO ÚNORU 1948		
	PS v tis.	PS v %	ND v %	PS v tis.	PS v %	ND v %
Socialistický	1635	35,4	50,3	1916	41,3	61,4
Kapitalistický	1096	23,8	24,7	822	17,7	13,6
Drobných výrobců	1850	40,8	25	1906	41	25

Zdroj: Průcha a kol. (2009)

Země sovětského svazu se snažili vytvořit velký společný trh, to vyústilo vytvořením Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Tyto snahy byly vyvolány neschopností socialistických ekonomik vyrábět kvalitní zboží. Zahraniční obchod byl orientovaný pouze na socialistický trh, to omezovalo obchodovat s vnějším trhem. Důsledkem bylo nekvalitní zboží, obchod byl těžkopádný a neobstál na světovém trhu. Centrální plánování bylo tedy neživotaschopné (Holman, 2000, s. 11-12).

Metodou pro nápravu měla být samospráva. Vznikly tak dělnické samosprávy, které měly značné pravomoci. Zaměstnanci měli hlavně zájem o zvyšování mezd, což vedlo k vyvolávání inflačních tlaků (Holman, 2000, s. 17).

Od poloviny osmdesátých let rostly v zemích SSSR nepokoje. Mocenský monopol Sovětského svazu pozastavil růst hospodářství a vedl ke krizi. Ideje SSSR neuspěly a následný vývoj skončil zánikem Sovětského svazu. Pád komunistického režimu se týkal hlavně Polska, Maďarska, Československa, Rumunska a dalších zemí. Tyto události měly následky pro celý svět, a hlavně pro Spojené státy, které se tak stali jedinou světovou supervelmocí. V ČSR se komunistický režim rozložil velmi rychle a začaly se tvořit nové politické strany. Po rezignaci Gustava Husáka se prezidentem stává Václav Havel. Stav ekonomiky se zhoršoval a zaostával za zeměmi západní Evropy. Toto se týkalo mnoha ekonomických ukazatelů, jako HDP, kvalita produkce a schopnost inovace. Ale na rozdíl od jiných států mělo ČSR výhody, které pomohly pro překlenutí transformace ekonomiky bez sociálních otřesů. Došlo k zániku RVHP, přechodu na aktuální světové ceny a transformaci na tržní ekonomiku (Průcha a kol., 2009, s. 939-995).

Transformace z centrálně-plánované ekonomiky na tržní ekonomiky byl velmi obtížný úkol pro bývalé komunistické státy. Bylo nutné, aby země otevřeli domácí obchod pro zahraniční státy, deregulovali ceny a privatizovali majetek. Jako strategie se využívaly dva

přístupy. První byl liberální přístup, který považoval za východisko vytvoření tržních podniků. K tomu patří hlavně liberalizace trhů a privatizace. Hlavní byl volný trh a volné ceny pro rozvoj podnikání, konkurenceschopnosti a vývoj tržních institucí. Základem tedy bylo soukromé vlastnictví (Holman, 2000, s. 19).

Druhý přístup byl institucionální, který chtěl naopak nejdříve vytvořit tržní instituty, tj. formální a neformální pravidla chování a sankce za jejich nedodržení. Je to chápáno jako složitá změna vžitých vzorců chování. Rychlé změny jsou tedy nežádoucí (Holman, 2000, s. 19-20).

Transformace měla dvě fáze, v první fázi byla liberalizace a stabilizace a ve druhé privatizace a restrukturalizace. Spor se vedl, jestli využít pro transformaci šokovou terapii nebo gradualismus. Pro šokovou terapii se přikláněl americký ekonom Jeffrey Sachs, který uváděl jako argument riziko ztráty momentu a Václav Klaus, který poukazoval na neschopnost a nedostatečnou motivaci státu udělat důslednou reformu. Gradualisté se obávali toho, že šoková terapie bude mít za následek velké náklady v podobě hospodářského poklesu. V Československu se zvolila strategie šokové terapie (Holman, 2000, s. 19-24).

Vláda měla hlavní tři úkoly: liberalizaci, stabilizaci a privatizaci. Liberalizace trhů se dala udělat skoro okamžitě pomocí deregulací mezd a cen, povolení soukromého podnikání a zavedení vnitřní konvertibility měny (Holman, 2000, s. 25).

Po liberalizaci bylo nejdůležitějším úkolem stabilizace ekonomie a udržet inflaci pod kontrolou. Po socialistické ekonomice byla struktura mezd a cen deformovaná, nikdo nevěděl, jak stanovit ceny a mzdy. Dalším problémem byla možnost rozvrácení platební bilance, lidé chtěli kvalitní výrobky, které socialistická ekonomika neprodukovala. Bylo tady riziko, že podniky a domácnosti budou upřednostňovat zahraniční produkty. Proto byla zavedena stabilizační opatření (rozpočtová restrikce, měnová restrikce, regulace mezd a ukotvení měnového kurzu) (Holman, 2000, s. 26-27).

Privatizace v Československu probíhala formou centralizované privatizace, což umožnilo relativně rychlý průběh. Proces probíhal ve třech formách: malá privatizace (malé podniky a provozovny), velká privatizace (střední a velké podniky) a restituce (navrácení znárodněného majetku po komunistickém převratu) (Holman, 2000, s. 47-48).

Československo mělo příznivé makroekonomické ukazatele, proto byl proces liberalizace a stabilizace rychlý a bez velké inflace. Mikroekonomické ukazatele na tom byly hůř, protože v Československu nedošlo k žádným tržním reformám, podniky neměly skoro žádnou pravomoc a manažeři byli zvyklí jednat s centrálními orgány. Hrozilo tedy, že

transformační náklady v podobě hospodářského poklesu budou vysoké. V Československu prosazoval Václav Klaus federální scénář, který chtěl okamžitou liberalizaci cen a zahraničního obchodu, poté měla následovat rychlá a hromadná privatizace. Tento scénář byl přijat roku 1991. Transformace proběhla relativně úspěšně, specifickým znakem československé transformace byl fixní měnový kurz. Měnový kurz byl nominální kotvou ekonomiky, díky tomu se udržela nízká inflace. V Maďarsku a Polsku docházelo k devalvačně-inflační spirále, tu se Československu podařilo potlačit. Československá transformace byla pozitivně přijata a ostatním zemím se dávala za vzor (Holman, 2000, s. 31-34).

4.1.2 Rozdělení ČSR a ekonomická situace po rozpadu

Jednání ODS (Občanská demokratická strana) a HZDS (Hnutí za demokratické Slovensko) v roce 1992 vyústilo v rozdělení ČSFR, ale ani jeden stát se nemohl shodnout na tom, jak by se to mělo provést. Po vyhlášení slovenské svrchovanosti se začalo pracovat na nových ústavách. Na podzim roku 1992 už oba národy fungovaly samostatně bez ohledu na rozdělení kompetence. Následky rozdělení doprovázelo velké množství smluv o měnách, vymezení hranic a celní unii (Rychlík, 2012, s. 318-342).

1. 1. 1993 došlo k oficiálnímu rozpadu Československa na Českou republiku a Slovenskou republiku.

Míra inflace a hospodářský pokles byl po rozpadu skoro stejný, Slovensko se za chvíli muselo vypořádat s velkou mírou nezaměstnanosti (Průcha a kol., 2009, s. 996).

Jak už bylo řečeno transformace Československa proběhla relativně úspěšně, v obou státech se podařilo udržet inflaci. V následujících tabulkách (Tabulka 2 a Tabulka 3) je znázorněný vývoj makroekonomických ukazatelů v České republice a na Slovensku v letech 1990–1993 (Holman, 2000, s. 34).

Tabulka 2 Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR (v %)

	1990	1991	1992	1993
Reálný HDP	-1,2	-11,5	-3,3	0,6
Inflace (CPI)	9,9	56,7	11,1	20,8
Nezaměstnanost	0,7	4,1	2,6	3,5
Veřejné rozpočty (% z HDP)	0,9	-1,0	-0,2	0,1

Zdroj: Holman (2000)

Tabulka 3 Vývoj makroekonomických ukazatelů v SR (v %)

	1990	1991	1992	1993
Reálný HDP	-2,5	-14,6	-6,5	-3,7
Inflace (CPI)	10,4	61,2	10,2	23,1
Nezaměstnanost	1,6	11,8	10,4	14,4
Veřejné rozpočty (% z HDP)	0,9	-1,0	-3,1	-6,2

Zdroj: Holman (2000)

Dále proběhla měnová odluka, kdy oba státy měli svoji vlastní měnu. V České republice vznikla Česká národní banka a na Slovensku vznikla Národní banka Slovenska. Privatizace probíhala ze začátku stejně, ale Slovensko později změnilo svoji dynamiku a přestalo uplatňovat kupónovou privatizaci (Průcha a kol., 2009, s. 999-1000).

Problém v privatizaci spočíval v tom, že první vlna probíhala v roce 1991-1993, ještě za existence ČSFR. Kupónová privatizace (výměna kupónů za akcie představující majetkové nároky) spadala do období, kdy státy byly rozdělené na ČR a SR. Ve druhé fázi docházelo k nerovnoměrnému přesunu majetku mezi ČR a SR. Česká vláda žádala po slovenské kompenzaci. Slovenská vláda odmítla, na to Česká republika reagovala pozastavením vydávání akcií slovenským držitelům investičních kupónů. Tím se ale zdržel i v České republice, proto česká vláda ustoupila a rozdělovala akcie občanům obou států. Tento problém byl odsunut (Průcha a kol., 2009, s. 1000-1001).

4.2 Transformace ekonomiky ČR

V roce 1993 začalo ožívování ekonomiky, v letech 1993-1995 se povedlo snížit inflaci a míru nezaměstnanosti. Toto bylo výsledkem stabilizačního programu, který se spustil v počátečních letech transformace. V rámci tohoto programu, bylo také zavedení směnného kurzu pevně vázaného na koš měn (Studie Světové banky o státu, 1999, s. 1-3).

4.2.1 Ekonomika ČR před vstupem do EU

V polovině devadesátých let byla zaznamenána v České republice zvyšující se makroekonomická nerovnováha. Jedna z příčin byla nekonzistentní měnová politika a politika měnového kurzu (Studie Světové banky o státu, 1999, s. 4).

Další příčinou byl růst poptávky, základem tohoto růstu byly investice. Program transformace snížil mzdové náklady a zvýšil podnikové zisky, spolu s rychlým průběhem privatizace vyvolával investiční optimismus firem. Brzy na to začaly růst reálné mzdy, což podporovalo spotřebitelskou poptávku. Další faktor byl příliv zahraničního kapitálu spojený s procesem privatizace. Po liberalizaci kapitálových toků na finančním účtu platební bilance vyústilo ve velký příliv krátkodobého kapitálu. K tomuto rozsahu toků přispěl režim fixního kurzu, což zabraňovalo k devalvaci koruny. Zahraniční kapitál byl tak velký, že způsobil aktivní saldo platební bilance (celkové příjmy převládají nad výdaji). Centrální banka byla nucena pro udržení fixního kurzu koruny nakoupit zahraniční měny, to mělo za následek velké množství devizových rezerv a růstu peněžní zásoby. Růst podporoval investiční poptávku, a díky nízké nezaměstnanosti a investičnímu optimismu rostly i reálné mzdy, což zvyšovalo spotřebitelskou poptávku. Takovéto přehřívání ekonomiky se projevuje růstem schodku obchodní bilance (Holman, 2000, s. 82-93).

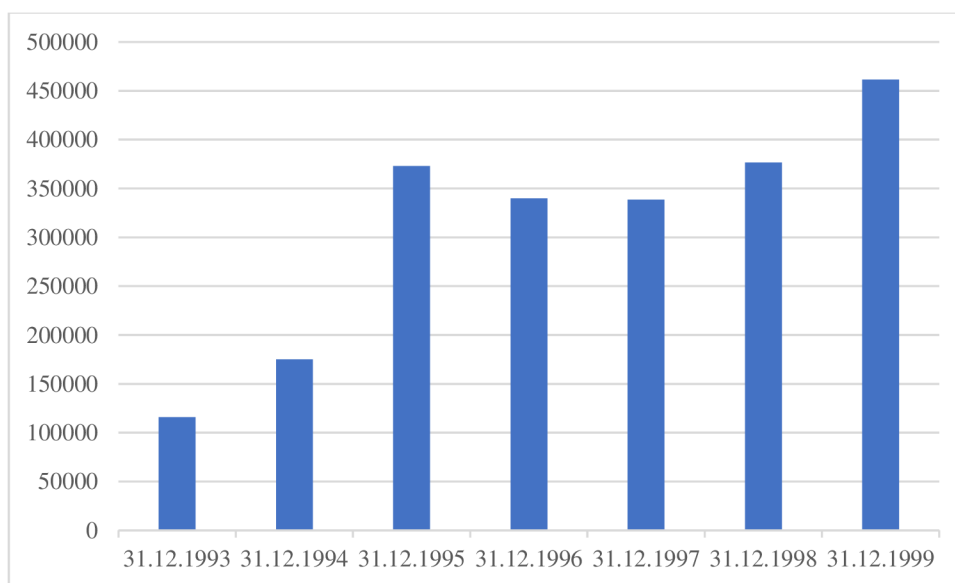
Toto vše působilo jako nerovnováha a nestabilita ekonomiky a vyústilo to v spekulativní útok na českou korunu (Studie Světové banky o státu, 1999, s. 6-7).

Později se ukázalo, že bylo provedeno velké množství špatných, nebo nadměrných investic, což vedlo k pozdější recesi (Holman, 2000, s. 93).

V letech 1996 a 1997 došlo ke zhodnocení ekonomiky o 6 % nad její centrální paritu, což vyvolalo zhoršení deficitu kapitálového účtu. Objem devizových rezerv začal klesat kvůli podezření na neudržitelnost vnější nerovnováhy. ČNB byla donucena zastavit své intervenční zásahy na devizovém trhu, aby nedošlo k růstu likvidity. ČNB tedy vydala prohlášení o neslučitelnosti výše směnného kurzu s makroekonomickými ukazateli. Koruna silně oslabila v důsledku odlivu kapitálu, a zhoršil se tak stav rozpočtu. Stát vydal v roce 1997 balíček úsporných rozpočtových opatření. Útok na českou korunu následoval poté, co zahraniční a domácí investoři přešli na novou měnu. ČNB dělala masivní intervence na devizovém trhu na obranu koruny a prudce zvyšovala úrokové míry. I přes tyto snahy byla ČNB donucena změnit režim směnného kurzu na kontrolovaný plovoucí režim. Celkově koruna oslabila o 12 %. Tato rychlá reakce ČNB vedla ke zvládnutí krize a později ke stabilizaci koruny. V důsledku krize stát přijal druhý balíček úsporných opatření ve snaze zabránit prohlubování rozpočtového deficitu. V tomto balíčku byla zahrnuta přísnější mzdová politika, výdajové škrty, nové reformy, jako privatizace státem vlastněných bank (Studie Světové banky o státu, 1999, s. 7-8).

V grafu č. 1 je vidět vývoj devizových rezerv, kde v první polovině devadesátých let se devizové trhy kumulovaly, díky kapitálu v situaci pevného kurzu. Předzvěst krize je vidět v poklesu rezerv v roce 1996 a 1997, kdy se ČNB snažila prodat devizové rezervy (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 519-520).

Graf č. 1 Vývoj stavu devizových rezerv 1993-1999 v ČR (v mil. CZK)

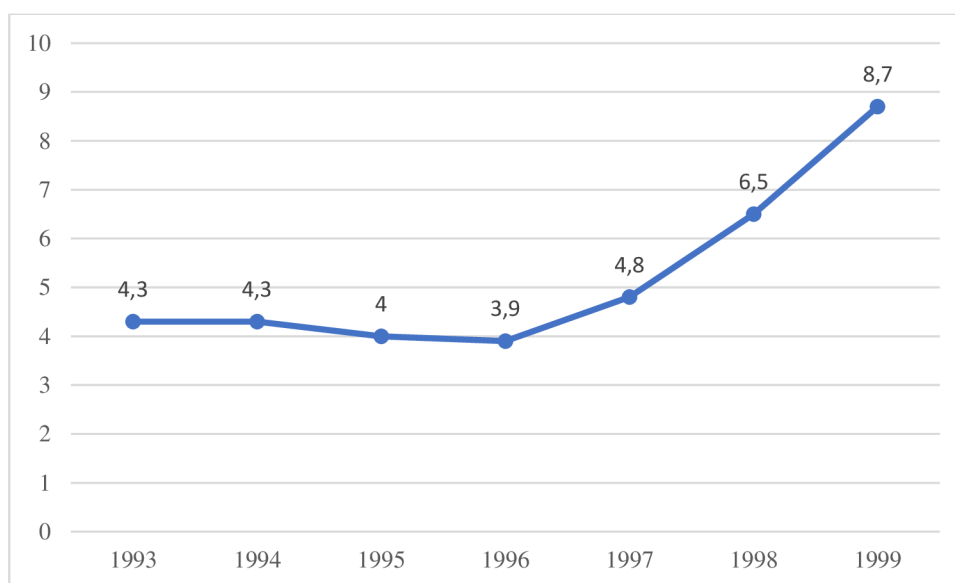
Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (ARAD, 2023a)

Měnová politika ztratila svou protiinflační kotvu, když přešla k plovoucímu kurzu. Centrální banka byla nucena stanovit nové pravidlo ohledně měnové politiky, rozhodla se pro inflační cílování, ale bez předchozí konzultace s českou vládou. Za následek to mělo snížení důvěryhodnosti této politiky. Cílem inflačního cílování bylo snížení inflace, ale tyto cíle byly nastaveny ambiciózně. ČNB neměla žádné zkušenosti s inflačním cílováním a neuměla nastavit nástroje měnové politiky, hlavně úrokové sazby, které nastavila příliš vysoko. V roce 1998 se ekonomika nacházela v recesi, a tato měnová politika byla neadekvátní. Vysoké úrokové míry a silná koruna byla pro podnikatele neúnosná. České podniky byly závislé na bankovních úvěrech, ale kvůli nízké poptávce a vysokým úrokovým sazbám nebyly schopné splácet úvěry, a proto se banky propadaly do ztrát. ČNB opět nezvládala správně reagovat na situaci a zpřísnila požadavky na obezřetné podnikání. V důsledku toho vznikl tzv. credit crunch, kdy podniky trpí nedostatkem likvidity a banky naopak přebytkem likvidity. Vzniká tak tlak na vládu, aby poskytla finanční pomoc velkým průmyslovým podnikům (Holman, 2000, s. 100-104).

Po privatizaci podniků nedošlo k potřebným změnám v řízení podniků k restrukturalizaci. Banky neukládaly podnikům potřebná rozpočtová omezení. Celé situaci ani nepomohla neexistence regulačního systému, který by napomáhal vznikající tržní ekonomice (Studie Světové banky o státu, 1999, s. 9-10).

Jak můžeme vidět v grafu č. 2 nezaměstnanost v důsledku recese prudce stoupla poprvé od rozpadu Československa.

Graf č. 2 Míra nezaměstnanosti v ČR 1993-1999 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2023a)

Pro oživení české ekonomiky bylo nutno privatizovat zbývající státem vlastněné banky, přivést zahraniční investory, kteří pomůžou zlepšit bankovní kulturu. Následně to zpětně podpoří restrukturalizace podniků (Studie Světové banky o státu, 1999, s. 21).

Jedním z dalších cílů ČR bylo stát se členem EU, proto Česká republika podala žádost o začlenění do Evropské unie v roce 1996. V roce 1997 se Česká republika dostala do první skupiny států, kde bylo zahájeno jednání o vstupu do unie. V roce 1998 přišel posudek na ČR, kde EU kritizovala politiku a hospodářství země. Česká republika se začala připravovat na vstup do EU podle závazků, které přijala ve vstupních jednáních (Černoch, 2003, s. 60-81).

Na základě Evropské dohody EU odstranila všechny cla na výrobky a zboží dovážení z ČR, tím se podpořil zahraniční obchod a posílilo jeho význam. Evropská unie se rychle stala nejvýznamnějším obchodním partnerem České republiky. Ještě před vstupem museli státy SVE (střední a východní Evropy) převzít předpisy a nařízení, který se hlavně týkala fungování jednotného trhu (Marek, Baun, 2010, s. 96-97).

Všechny státy, které žádali o členství museli projít vyjednávacím procesem tzv. „screening“, který zkoumal a hodnotil připravenost zemí převzít celý *acquis communautaire* Evropské unie, ten se skládá (Černoch, 2003, s. 86):

„Základní ustanovení a politické cíle obsažené ve smlouvách o založení Evropské unie a v jejich pozdějších úpravách.

Legislativa přijatá podle těchto smluv a související výroky a rozhodnutí Soudního dvora.

Deklarace a rezoluce přijaté v rámci Společenství

Mezinárodní dohody a smlouvy mezi členskými zeměmi, které se týkají aktivit v rámci společenství (například Schengen)“ (Černoch, 2003, s. 86-87).

Acquis byl rozdělen do 31 kapitol, které se projednaly a musely se uzavřít (Černoch, 2003, s. 87).

Mnoho problémů v ČR se odvíjelo od nízké míry ekonomické výkonnosti a nedůvěry ve veřejné instituce (Černoch, 2003, s. 132).

V letech 2000-2004 byl vidět růst ekonomické výkonnosti. Důležitý rok byl 2004, kdy České republiky vstoupila 1. května do Evropské unie. Výkonnost ekonomiky ČR se začala reálně vyrovnávat zemím EU (Historie ČNB, 2023).

4.2.2 Ekonomika ČR po vstupu do EU

Česká republika se tedy stala členem EU. V roce 2003 proběhlo i referendum, kde měli občané možnost hlasovat, jestli chtějí vstoupit do EU nebo ne. Výsledky byly kladné, 77,33 % hlasovala pro vstup, účast na referendu byla pouze 55 %. 21. prosince 2007 vstoupila ČR do schengenského prostoru, což usnadnilo cestování po Evropě bez hranic (Marek, Baun, 2010, s. 43-44).

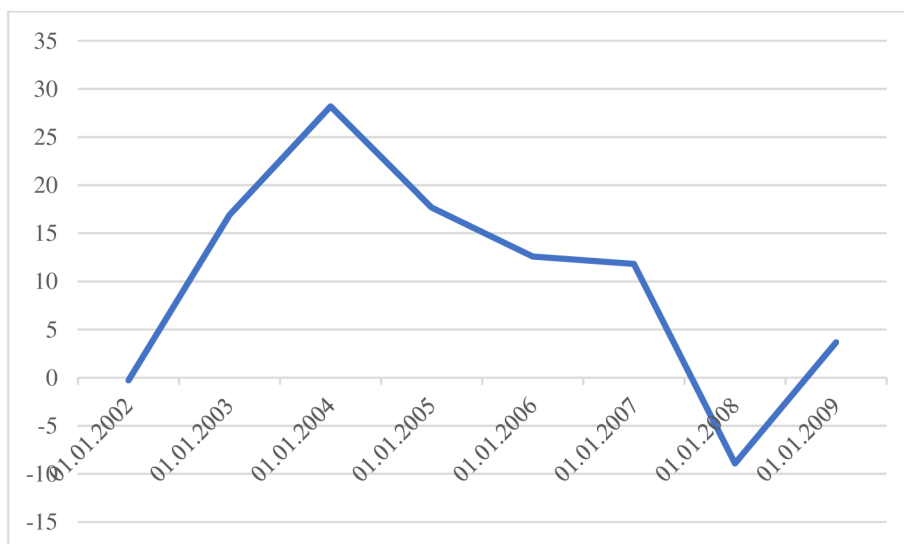
Po vstupu do EU se musely zřídit nové orgány, které se budou zabývat evropskými záležitostmi. Vznikl tak Výbor pro Evropskou unii, ta se skládá z ministrů a předsedá mu předseda vlády (Marek, Baun, 2010, s. 73).

Začlenění mělo významné dopady na zahraniční obchod a investice, to zahrnovalo i členství v celní unii, tedy i změny v zahraniční politice a vztazích. ČR přijala Společnou obchodní politiku a přešla na Společný celní sazebník, a došlo tak ke změně cen určitých druhů zboží. Po vstupu se nejvýznamněji rozrostl zahraniční obchod, jednotný trh usnadnil obchodování mezi členskými státy. Zlepšil se i český vývoz a schodek zahraničního obchodu byl vůbec nejmenší za posledních 11 let. Pozitivní vliv mělo členství i na růst zahraničních

investic a strukturu obchodu, kde se zvýšilo množství kvalitních a technicky pokročilých produktů (Marek, Baun, 2010, s. 97-98).

V grafu č. 3 je vidět křivka zahraničního vývozu, je vidět, že zahraniční obchod do roku 2004 stoupal, poté měl velký propad v roce 2008 v důsledku globální krize.

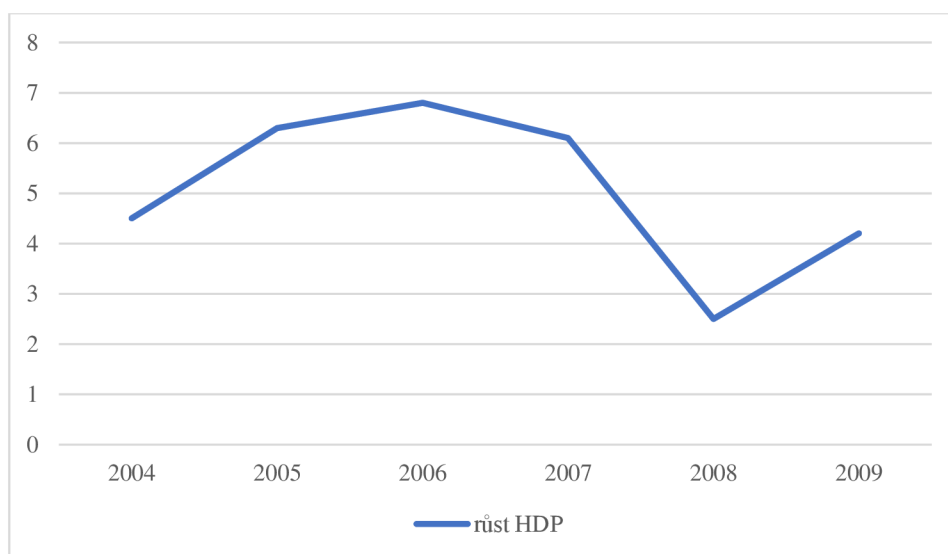
Graf č. 3 Vývoj zahraničního obchodu v ČR, Vývoz (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, ČNB (ARAD, 2023b)

Ekonomika v ČR od roku 2004 rostla, zlepšilo se HDP, životní úroveň a příjem na obyvatele. HDP rostlo v ČR kontinuálně díky zahraničnímu obchodu a přílivu PZI (přímé zahraniční investice). Na grafu č. 4 je vidět, že hospodářství po vstupu rostlo o více než 6 %, až do roku 2008, který je ovlivněn krizí (Marek, Baun, 2010, s. 98-99).

Graf č. 4 Růst HDP v ČR po roce 2004-2009 (v %)

Zdroj: Marek, Baun (2010)

Nezaměstnanost se po vstupu do EU nezvýšila, dokonce se snížila v roce 2008 dosahovala pouze 4,4 % v důsledku krize ale začala stoupat na 6,7 %. Pro české obyvatele se naskytly nové pracovní příležitosti pracovat v jiných členských zemích, a zároveň ČR musela otevřít pracovní trh pro zájemce z ostatních členských států. Pro pracovníky z nečlenských států se zavedly právní opatření jako program „zelené karty“ (Marek, Baun, 2010, s. 99-100).

Ceny výrobků se nijak výrazně nezvýšily po vstupu do EU, i přesto, že průměrná cenová hladina cen v ČR byla 52% průměrné hladiny v EU-15. Některé ceny se zvýšily v důsledku harmonizace daní, jejím cílem bylo zajistit co nejlepší fungování jednotného trhu. Tedy míra inflace nebyla nijak výrazně ovlivněna (Marek, Baun, 2010, s. 101-103).

Členstvím v EU se státy zavazují povinností k vstupu do eurozóny. EU neočekávala ani nepodporovala ihned po vstupu přistoupit k HMU (Hospodářská a měnová unie), ale státy jsou povinné přijímat takové opatření, aby přijetí eura proběhlo co nejlépe. ČR do dnes nevstoupilo do eurozóny, je tedy stále v konvergenční fázi. Původní datum vstupu ČR do eurozóny byl 2006-2007, ale bylo odloženo. ČSSD připravovala plán pro přijetí eura na rok 2010, ale nová vláda ODS tento návrh zamítla, protože trvala na větší sladění české ekonomiky s eurozónou. Postupně se od plánu k přijetí eura upustilo v důsledku prohlubujících se problémů s rozpočtovým deficitem (Marek, Baun, 2010, s. 106-108).

Veřejná podpora EU je pro ČR velmi významná, finanční prostředky, které poskytuje EU pro zemědělství a rozvoje venkova, tvoří 1/3 celkových příjmů. Od roku 2004 může ČR čerpat z fondů EU, což pomáhá financovat cíle a projekty pro zlepšení hospodářství České republiky (Den Evropy – Co Evropská unie dala a vzala, 2016, s. 59-62).

Jednou z hlavních vizí EU byla Lisabonská strategie, která si kladla za cíl do roku 2010 vytvořit v EU nejkonkurenceschopnější ekonomiku, tyto cíle ale nebyli naplněny, proto se ČR připojuje k nové Strategii Evropa 2020 (Den Evropy – Co Evropská unie dala a vzala, 2016, s. 83).

Strategie Evropa 2020 má za cíl dostat EU z krize a vytvořit inteligentní a udržitelnou ekonomiku. Finance jdou hlavně na podporu vědy a výzkumu a zvýšení podílu absolventů vysokých škol (Den Evropy – Co Evropská unie dala a vzala, 2016, s. 84).

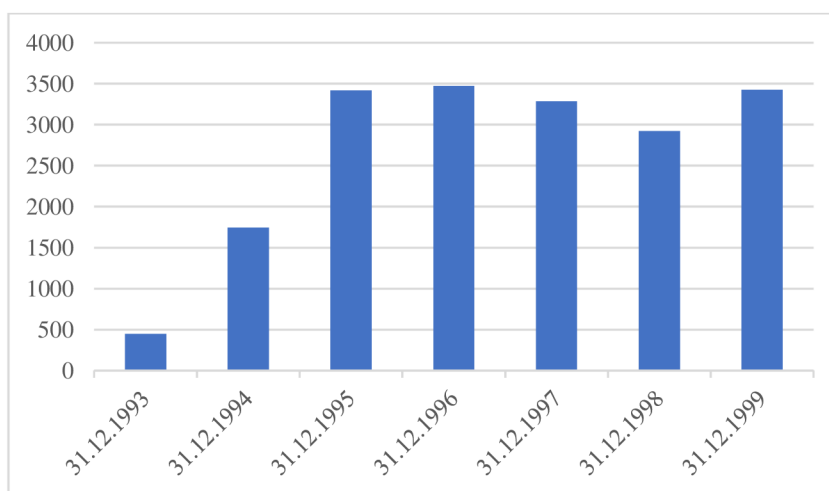
4.3 Transformace ekonomiky SR

Pro osamostatnění Slovenska se mimo jiné využíval argument, že Slovensko odmítalo Klausovu radikální ekonomickou reformu. Slovensko chtělo jít vlastní

transformační cestou. Kvůli strukturálním slabinám měla transformace těžší dopady na slovenskou ekonomiku než na českou. Ve chvíli, kdy došlo k rozpadu ještě nebylo jasné, jestli bude i v tu samou dobu probíhat změna transformační strategie a hospodářské politiky. Tyto rozhodnutí ale musely počkat, protože nově vzniklý stát musel řešit destabilizační ekonomické potíže, jako nárůst rozpočtového schodku, rozpad měnové unie a ztráta devizových rezerv centrální banky (Morvay a kol., 2005, s. 52).

V grafu č. 5 je vidět stav devizových rezerv Národní banky Slovenska, kde jednoznačně nejnižší stav je hned po rozpadu Československa, pak postupně dochází k nárůstu. Největší skok je mezi lety 1993-1994 a 1994-1995, potom už se stav stabilizoval.

Graf č. 5 Stav devizových rezerv NBS (SR) v letech 1993-1999 (v mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2023a)

4.3.1 **Ekonomika SR před vstupem do EU**

Na konci roku 1992 byla přijata slovenskou vládou *Stratégia hospodárskej obrody*. Tato strategie obsahovala ideový rámec tvorby hospodářské politiky. Hlavními body bylo stimulování makroekonomické expanze uvolňováním fiskální a úvěrové politiky, aktivní obchodní politika včetně podpory vývozu do evropských zemí, restrukturalizace průmyslu pod vedením a za finanční pomoci státu. Procesy reformace se hlavně upravily tím, že se zpomalily nebo úplně zastavily. Slovenská vláda chtěla sociálně-trhové hospodářství, co se pod tímto termínem rozumí, se v celém průběhu transformace neví. Vláda měla vizi o budování sociálně a ekologicky orientovanou tržní ekonomiku. Restrukturalizace a revitalizace sektorů, které budou do budoucna dlouhodobě efektivní, byla hlavní prioritou slovenské ekonomiky (Morvay a kol., 2005, s. 53-55).

V období 1994-1995 mělo Slovensko pozitivní makroekonomické výsledky. Slovenská vláda to vnímala jako znamení, že nová cesta transformace je správná. Tyto ukazatele neodrážely výsledky nové strategie, ale odrážely oživení zahraničního obchodu a existenci nevyužitých výrobních kapacit. SR nevyužila toto období oživení na potřebné změny, proto tu bylo riziko, že bude pouze dočasné. Růst výkonosti byl tehdy, když se do produkce zapojily kapacity uvolněné během transformační deprese. Nebyly tedy žádné důkazy a předpoklady, že bude dosažen udržitelný růst (Morvay a kol., 2005, s. 56).

Později se konečně začala rozvíjet strategie slovenské transformace, šlo hlavně o silný ekonomický růst podporovaný nástroji poptávkovo orientované hospodářské politiky. Kvůli nadměrné expanzivní finanční politice státu, centrální banka reagovala restriktivním zaměřením měnové politiky. Vývoj hospodářství se vyznačoval nerovnováhou mezi doma vytvořeného a použitého HDP, to se odráželo v převaze dovozu výrobku a služeb nad jejich vývozem. Hospodářská politika stavěla na neracionálních principech, které se nedají sloučit s tržní ekonomikou. Začaté transformační procesy už nešlo vzít zpět, proto slibovaná „slovenská“ cesta transformace nenabyla nikdy jasné kontury. Východiskem byla vyčkávací hospodářskopolitická strategie, kdy už se nevytvářely předpoklady, ani se nevyvíjel tlak na řešení strukturálních omezení slovenské ekonomiky. Tato politika blokovala strukturálně adaptační procesy. Bylo evidentní, že „slovenská cesta“ transformace nevede tam, kam slibovala, proto se od ní upustilo. Vláda se rozhodla vrátit k provedení liberalizačních přístupů a zvýšila důraz na vytvoření nového institucionálního rámce (Morvay, 2005, s. 57-62).

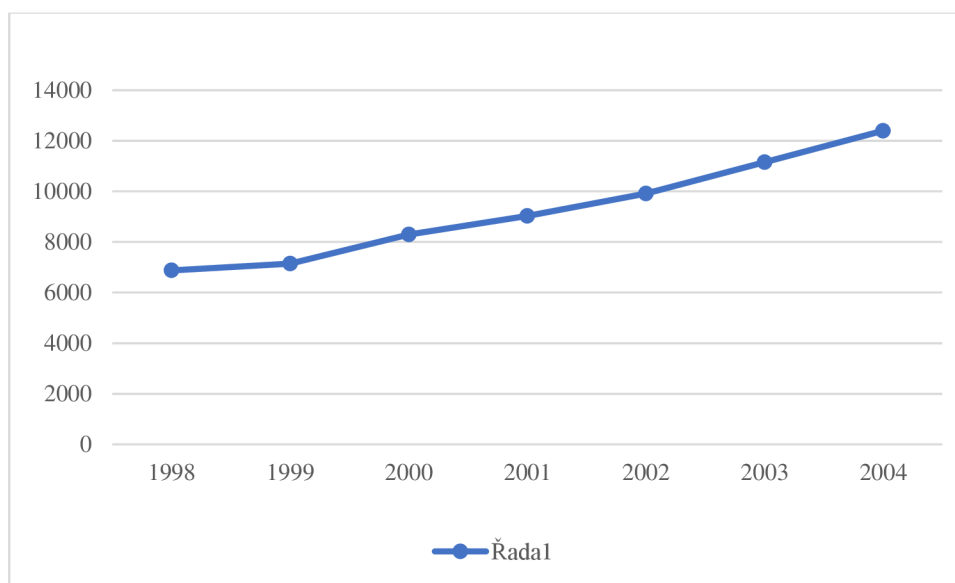
SR byla tedy zasažena více, než ČR transformací své ekonomiky k tržní ekonomice vlivem pomalejšího oživení zahraničního obchodu a investic (ČSÚ, 2016b).

V letech 1998-2002 začala nová etapa transformace ekonomiky Slovenska. Došlo k restrukturalizaci bankovního sektoru a prodeji velkých bank investorům. Proběhla privatizace velkých státních podniků, aby nedošlo k jejich zneužití vládou. Přesunuly se kompetence v regulaci cen, a vláda tak ztratila možnost zasahovat do cenového vývoje. Měnový kurz přešel z fixního na plovoucí výměnný kurz. SR také vstoupila do OECD, což byl výrazný pokrok pro začlenění do EU, a díky tomu se stanovily hranice pro chování vlády v ekonomické oblasti. Těmito změnami se ekonomika přiblížila ke standartním ekonomikám vyspělých zemí EU. Úsilí se zaměřilo na makroekonomickou stabilizaci i za cenu zpomalení ekonomického růstu. Tyto kroky vedly k nástupu pokročilejších reforem (Morvay, 2010, s. 62-65).

Reformy od roku 2002 měly uskutečnitelné ambice, které se odrazily hlavně ve veřejných financích a tvorbě podnikatelského prostředí. Rysy těchto reforem bylo posílení zodpovědnosti jednotlivce, omezení zásahu státu do hospodářství a zvýšení ekonomické efektivity (Morvay, 2010, s. 67).

V grafu č. 6 je vidět postupný růst HDP v letech 1998 až 2004.

Graf č. 6 Vývoj HDP v SR v letech 1998-2004 (v mil. EUR)

Zdroj: vlastní zpracování, ŠÚ SR (DATAcube, 2023a)

Cílem slovenské vlády bylo dostat SR do Evropské unie a intenzivně se zapojovala do integračního procesu. Už v roce 1993 podepsala Asociační dohodu o přidružení SR do EU. Tato dohoda nabývala platnosti v roce 1995, v červnu téhož roku podalo Slovensko žádost o přijetí do EU. SR nesplňovala ještě kritéria pro členství a musela provést změny. Oficiální jednání ohledně členství bylo až v roce 2000 (Šikulová a kol., 2014, s. 9).

Výhrady Evropské komise proti Slovensku byly, že nesplňovalo politická kritéria, po rozpadu začala SR prosazovat nacionalistickou politiku, která se obracela na maďarskou menšinu. K tomuto rozhodnutí nepomohl návrh premiéra Vladimíra Mečiara o odsunu maďarské menšiny (Černochoch, 2003, s. 73).

Slovenská republika dostihla v počtu uzavřených kapitol *acquisu* Českou republiku, přístupová jednání skončila v roce 2002. Vstup do EU byl schválený 1. května 2004 (Šikulová a kol., 2014, s. 10).

4.3.2 **Ekonomika SR po vstupu do EU, vstup do eurozóny**

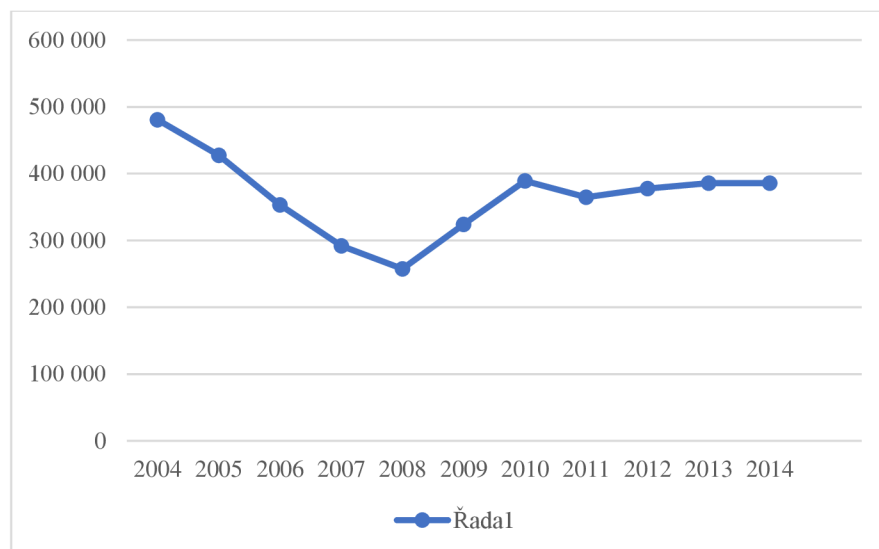
V roce 2007 Slovensko, jako Česká republika vstoupilo do schengenského prostoru. Členství umožnilo Slovensku využívat výhody spojené se 4 základními svobodami, což zahrnovalo volný pohyb výrobků a služeb, osob a kapitálu. Taky to znamenalo větší nabídka výrobků a nárůst zahraničního kapitálu, to mělo vliv na vývoj platební bilance, strukturální změny v ekonomice a transfer technologií. Jako v ČR mohli občané cestovat, pracovat a studovat v zahraničí. SR mohla využívat strukturální fondy EU na financování investic pro rozvoj konkurenceschopnosti, infrastruktury a zaměstnanosti (Šikulová a kol., 2014, s. 10).

Jako negativa členství se dá vnímat přesun důležitých kompetencí v oblasti obchodní a polnohospodářské politiky z národní na evropskou úroveň. Taky zanikli podniky, které neobstály na evropském trhu, to ale dlouhodobě přispělo ke zvýšení kvality produkce. Zvýšila se taky průměrná mzda a výkonnost ekonomiky. Vzrostl dluh veřejného a soukromého sektoru. Může se ale objektivně říct, že se ukazatele zlepšily (Šikulová a kol., 2014, s. 11).

V roce 2008 byl vývoj hospodářství příznivý, ale v důsledku krize, která nastala ten samý rok došlo k recesi. Hospodářská krize měla na jednotlivé odvětví jiný vliv, i přes jejich vzájemnou provázanost růstu přidané hodnoty a zaměstnanosti v některých odvětví (Lábaj, 2014, s. 137-140).

V grafu č. 7 je vidět vývoj nezaměstnanosti v letech 2004-2014, tedy desetiletý vývoj od připojení SR do EU. Nezaměstnanost od roku 2004 do roku 2008 postupně klesala, poté v důsledku krizi v letech 2008-2010 významně stoupla. V roce 2011 mírně klesla a do roku 2014 se drží poměrně konstantně.

Graf č. 7 Vývoj nezaměstnanosti v SR v letech 2004-2014 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, SÚ SR (DATAcube, 2023b)

Krise měla za následek výkyvy produkci a tvorbě přidané hodnoty. Značná část poklesu prodeje v tuzemsku souvisela také s poklesem zahraniční poptávky (Lábaj, 2014, s. 149).

Vstupem do EU se Slovensko zavázalo ke vstupu do eurozóny, je to podmínka pro splnění tzv. maastrichtských kritérií, časový horizont ale není přesně určený. Slovensko ve svojí *Stratégii prijatia eura* za roku 2003 předpokládalo, že by vstoupilo do eurozóny během let 2008-2010, což se podařilo splnit. 1. ledna 2009 přešla SR ze slovenské koruny (SKK) na euro. Během let 2000-2008 docházelo k harmonizace nástrojů měnové politiky Národní banky Slovenka a Evropskou centrální bankou. NBS v letech 2000-2004 používala strategii implicitního inflačního cílení a v letech 2005-2008 strategii inflačního cílení v podmínkách ERM II (Evropský mechanismus směnných kurzů). Při vstupu do EU se NBS stala, jako ČNB členem ESCB (Evropského systému centrálních bank), který se skládá ze všech centrálních bank členských zemí, ať už přijali euro, nebo ne. Slovensko vymezilo časový rámec pro vstup do eurozóny, kdy NBS byla zodpovědná za splnění inflačního a kurzovního maastrichtského kritéria. Inflační cíle představovali důležitý závazek, kterému byla měnová politika podřízená, kde hlavním nástrojem centrální banka Slovenska byli klíčové úrokové sazby. Další jasnou podmínkou byla koordinace fiskální a měnové politiky. V roce 2005 byla slovenská koruna součástí ERM II, kde slovenská koruna mohla využívat standartní flukтуаční pásmo $\pm 15\%$ okolo centrální parity, to přispělo ve stabilizaci kurzu. V roce 2008 Evropská komise stanovila, že Slovensko může přejít na euro. Ministr financí členských

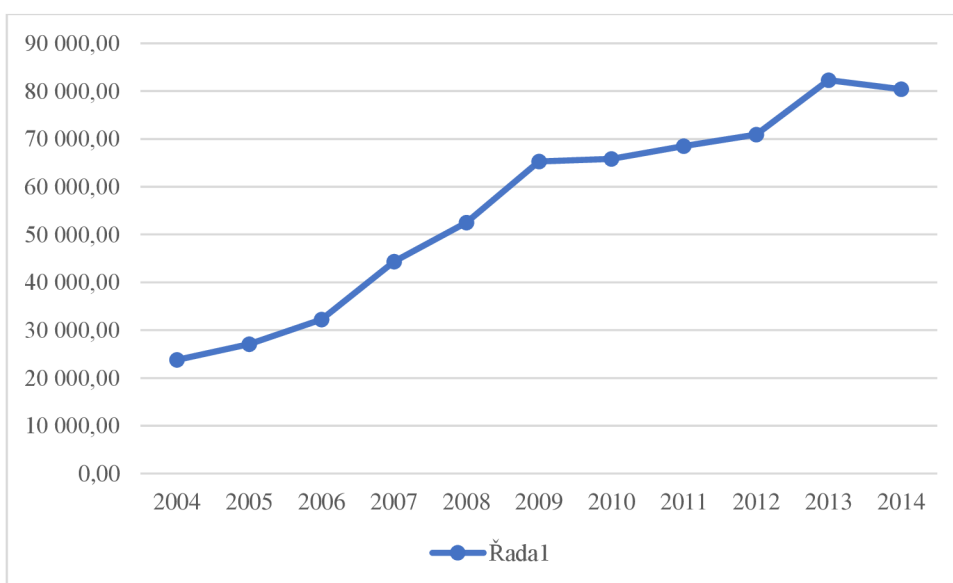
států EU doporučil Slovensko pro vstup do eurozóny k 1. lednu 2009, což potvrdila i Rada EU. 1 EUR = 30,1260 SKK byl neodvolatelný konverzní kurz (Šikulová a kol., 2014, s. 12-14).

Slovensko zavedlo euro do hotovostního i bezhotovostního oběhu. K tomuto kroku musely být provedené ekonomické reformy. NBS přestala dělat nezávislou měnovou politiku a stala se odpovědnou za měnovou politiku Eurosystemu. Guvernér NBS je členem Rady guvernérů ECB (Evropská centrální banka) a podílí se na rozhodování o nastavení měnové politiky pro celou měnovou unii (Šikulová a kol., 2014, s. 14).

Vstup SR do eurozóny má své výhody jako snížení transakčních nákladů a eliminace kurzovního rizika vůči euru, ale po 5 letech se optimistické předpoklady, které se týkaly hlavně zahraničního obchodu, přímé zahraniční investice a následný ekonomický růst, neuskutečnily. NBS vypracovala studii, kde se očekávalo, že se Slovensko a ostatní nové státy připojí do eurozóny, a navýší se tak růst zahraničního obchodu o 60 %, a nárůst celkového zahraničního obchodu bude 50 %. Z toho by pak pro Slovensko plynulo nárůst HDP o 7-20 % v dalších 20 letech. Mezi nejvýznamnější obchodní partnery Slovenska ale patří Česká republika, Polsko a Maďarsko, které společnou měnu nepřijali (Šikulová a kol., 2014, s. 23-24).

Vývoj hrubé zadluženosti je vidět v grafu č. 8. Postupná zvyšovací tendence se může vysvětlit vstupem do EU. Největší skok je vidět mezi lety 2004-2009.

Graf č. 8 Vývoj hrubé zahraniční zadluženosti SR v letech 2004-2014 (v mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2023b)

Jedna z hlavních nevýhod přijetí eura, je ztráta autonomní měnové politiky a s ní možnost pomoci nástrojů měnové politiky (úroková sazba, úroveň měnového kurzu) ovlivňovat domácí vývoj ekonomiky. Další neočekávanou nevýhodou je společná odpovědnost za dluhy členských států a s tím spojená krize Řecka. 1. 7. 2014 dosáhli nákupy dluhopisů, garance a úvěry připadajících na Slovensko výše 16 mld. EUR, z těch se čerpalo asi 4,5 mld. EUR do půlky roku 2014 (Šikulová a kol., 2014, s. 25).

Ekonomika Slovenka se nejrychleji přibližovala průměru EU v letech před hospodářskou krizí. Po hospodářské krizi a přijetí eura se postup zpomalil, ale nezastavil. Slovensko společně s Rumunskem a Polskem dosáhli jedno z nejrychlejších temp dobíhaní průměru EU. V SR rostla také produktivita práce, která byla jedna z nejvyšších v EU (82,7 % k průměru EU), k tomuto zlepšení přispěli PZI. Slovensko tedy postupně dobíhá průměr EU v jednotlivých ukazatelů, zároveň se zvedala relativní výkonnost ekonomiky a cenová hladina (Šikulová a kol., 2014, s. 27-28).

4.4 Porovnání makroekonomických ukazatelů SR a ČR (1993-2020) a měnová politika obou států

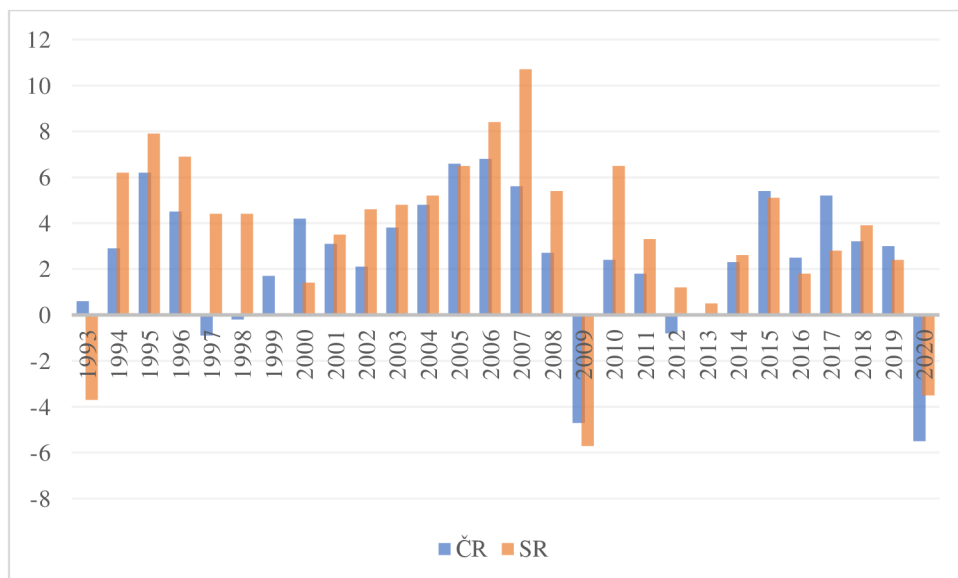
V této části se budou porovnávat makroekonomické ukazatele Slovenské republiky a České republiky v období 1993, tedy po rozpadu Československa, až po rok 2020, kde byla ekonomika ovlivněna pandemií. Budou se porovnávat ukazatele z teoretické části práce. Dále se bude komparovat měnová politika obou států a jejich měny (euro, česká koruna).

4.4.1 Porovnání ukazatelů

Prvním ukazatelem je HDP, což je jeden z nejpoužívanějších ekonomických ukazatelů. V grafu č. 9 je růst reálného HDP v letech 1993-2020. Jak už bylo řečeno, po rozpadu na tom byla česká ekonomika lépe než slovenská, ale v letech 1995-2011 Slovensko svou ekonomiku přiblížilo na úroveň ČR, důvodem tohoto přiblížení ekonomik je vyšší tempo růstu reálného HDP v SR. Průměrné roční tempo růstu na Slovensku bylo 4,5 % a v České republice to bylo pouze 2,8 %. V roce 2009 je vidět propad obou ekonomik v důsledku hospodářské krize, ale navzdory tomu, že se Slovensko nacházelo v eurozóně, která prožívala krizi v letech 2008-2012, povedlo se udržet výrazně vyšší tempo růstu než v ČR, která má svou vlastní měnu. Slovensko se svým růstem reálného HDP tak stalo 4. nejrychleji rostoucí ekonomikou v EU (20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání

jejich ekonomického vývoje a pozice v EU, 2013). V roce 2020 je vidět velký propad HDP v obou státech v důsledku pandemie, HDP v ČR kleslo o 5,6 % a v SR o 4,8 %.

Graf č. 9 Růst reálného HDP v ČR a SR v letech 1993-2020 (meziroční změny v %)

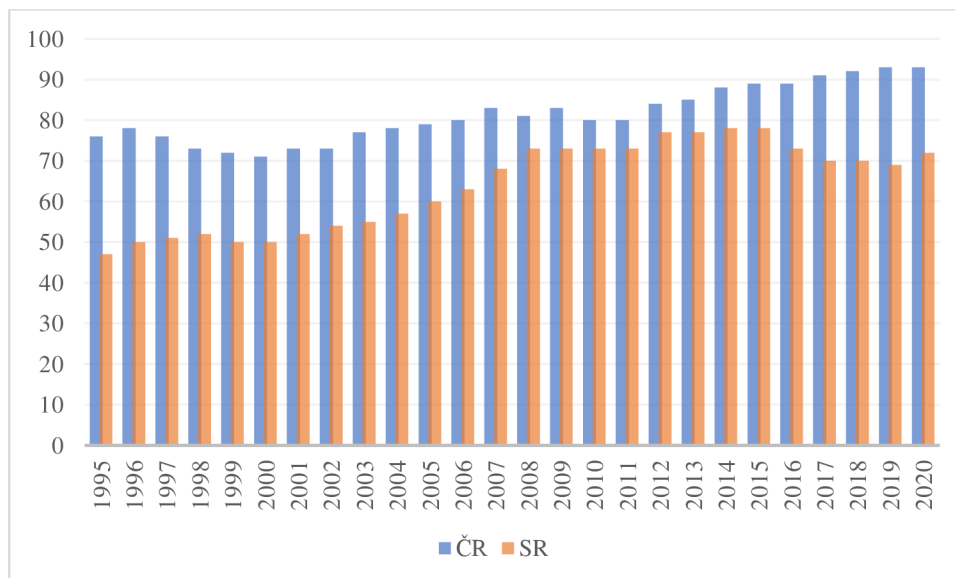
Zdroj: vlastní zpracování, 20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU (2013), ČSÚ (2022c), ŠÚ SR (2023), Holman (2000)

V letech 2015-2019 je růst reálného HDP v České republice vyšší, než na Slovensku až na rok 2018. v roce 2020 jsou obě ekonomiky postižené světovou pandemií, takže se jejich růst ekonomik značně zpomalil.

V grafu č. 13 je související ukazatel HDP na obyvatele v paritě kupní síly. Pomáhá porovnávat, jak si státy vedou oproti průměru Evropské unie. EU v tomto grafu představuje 100 %.

Česká republika a Slovensko se drží ve druhé polovině žebříčku v HDP na obyvatele v paritě kupní síly. V grafu č. 10 je vidět, že se procento v letech 1995-2020 se pro ČR příliš nemění. Slovensko mělo v roce 1995 pouze 47 % a v roce 2015 stoupl na 78 %, což ukazuje na zlepšení ekonomiky v průběhu let. V roce 2012 se tak Slovensko co nejvíce přiblížilo k ekonomice ČR.

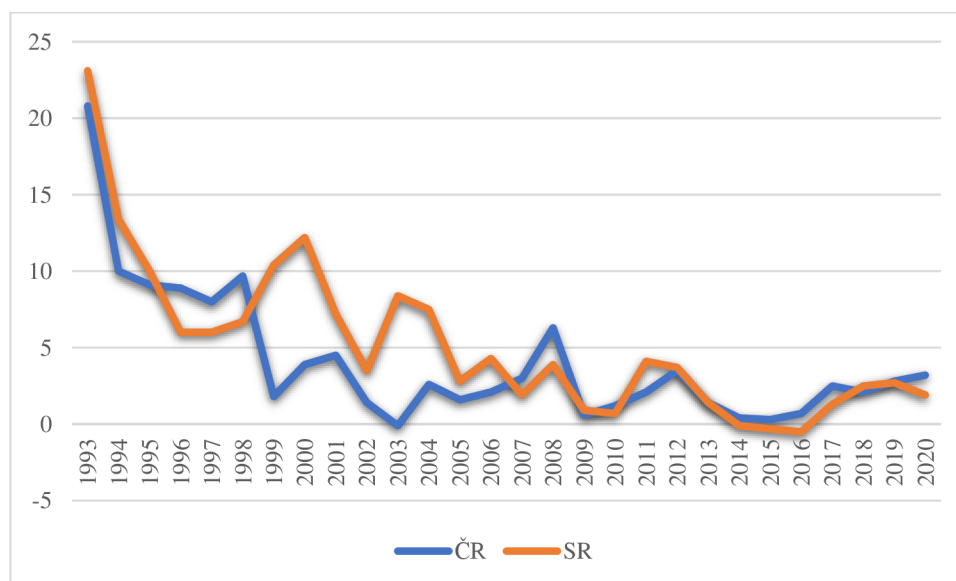
Graf č. 10 HDP na obyvatele v paritě kupní síly v ČR a SR, v letech 1995-2020 (v % EU-27=100 %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2022d), 20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU (2013), Eurostat (2023a),

Další makroekonomický ukazatel je inflace. Po rozpadu Československa volili oba státy režim fixního kurzu, což udržovalo nominální kurz v úzkém pásmu a stabilizovalo inflaci kolem hodnoty 10 % (Holman, 2000). Od roku 1999 do 2006 byla míra inflace na Slovensku vyšší než v Česku. Od roku 2009 byla inflace obou států v podstatě stejná (graf č. 11).

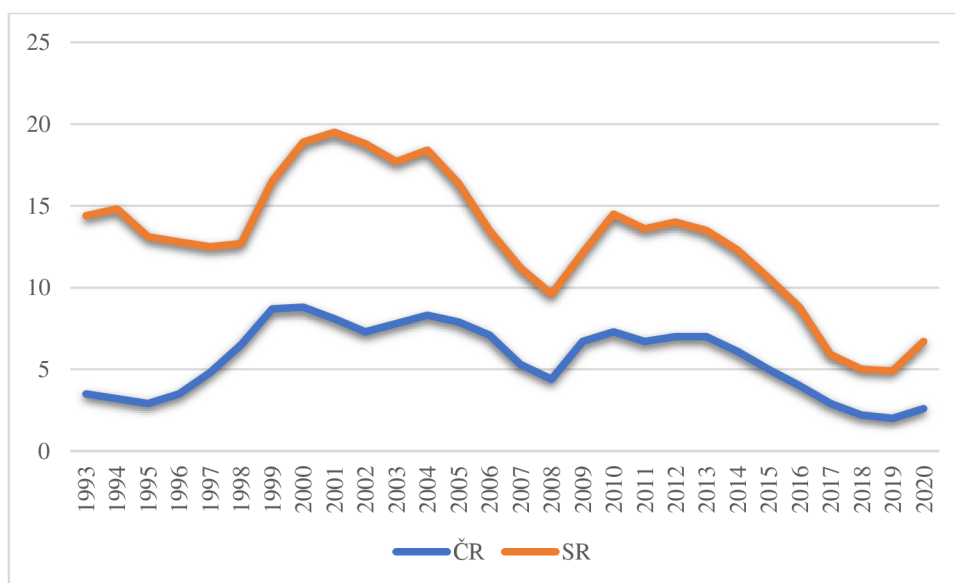
Graf č. 11 Míra inflace v ČR a SR v letech 1993-2020 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2023e), Holman (2000), ŠÚ SR (DATAcube, 2023c)

Dalším porovnávaným makroekonomickým ukazatelem je nezaměstnanost. Po rozdělení byla nezaměstnanost v ČR oproti Slovensku velmi nízká. Po celé zkoumané období byla míra nezaměstnanosti Slovenska více než dvojnásobná. Kvůli globální krizi je vidět větší nárůst nezaměstnanosti v obou státech z roku 2008 na rok 2009. ČR měla v roce 2008 míru nezaměstnanosti pouze 4,4 % a v roce 2009 6,7 %. Na Slovensku byl skok ještě větší z 9,6 % na 12,1 % (graf č. 12).

Graf č. 12 Míra nezaměstnanosti v ČR a SR v letech 1993-2020 (v %)

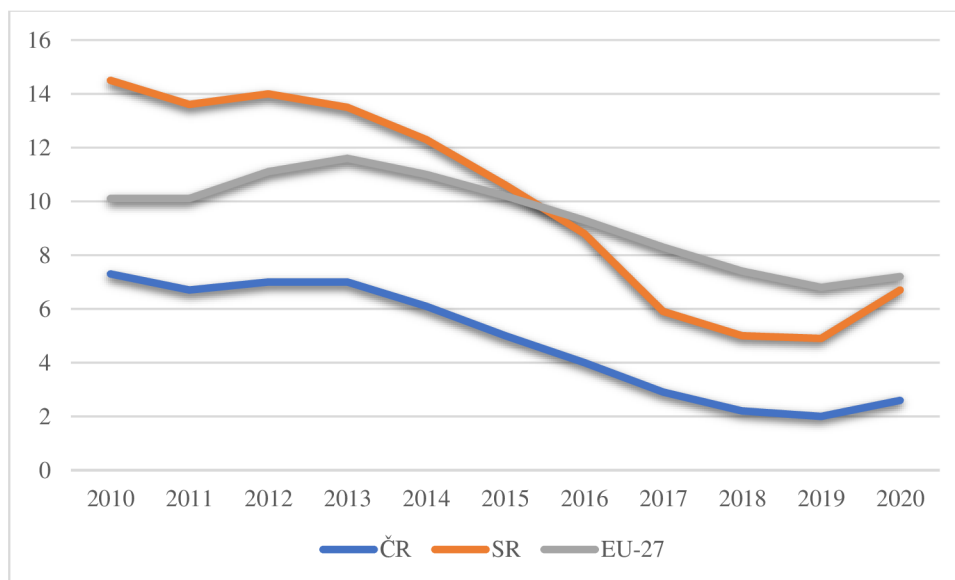

Zdroj: Holman (2000), ČSÚ (2023f), ŠÚ SR (DATAcube, 2023d), 20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU (2013)

Česká republika patří v rámci Evropské unie ke státům s nejmenší mírou nezaměstnanosti a Slovensko naopak s nejvyšší. V letech 2011-2012 bylo Slovensko šestým státem s největší mírou nezaměstnanosti, a naopak Česká republika měla šestou nejmenší míru nezaměstnanosti v EU (20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU, 2013).

Pro porovnání je vidět v grafu č. 13, že Česká republika se konstantně drží pod průměrnou mírou nezaměstnanosti EU-27. Kdežto Slovensko kleslo pod tuto úroveň až v roce 2016.

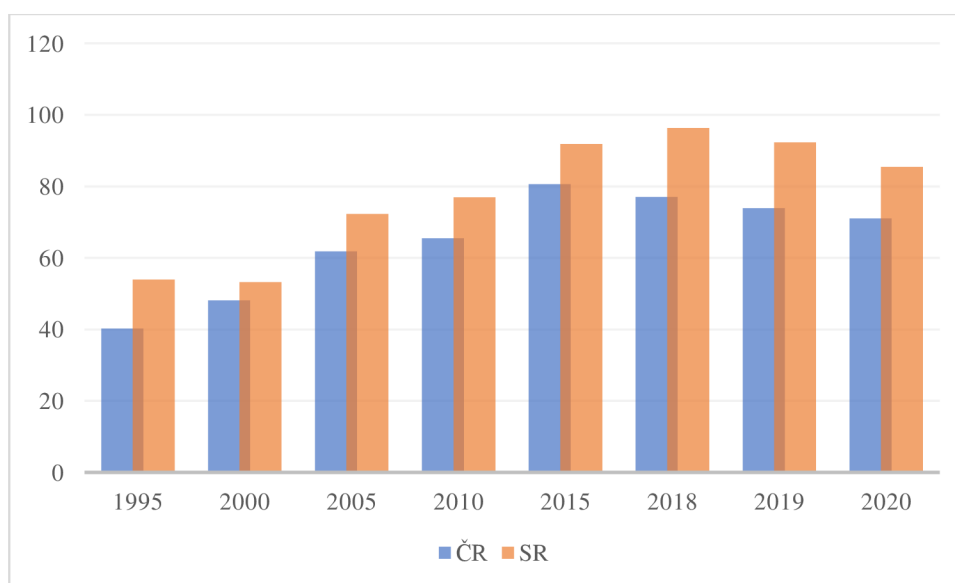
Graf č. 13 Míra nezaměstnanosti v ČR, SR, EU-27 v letech 2010-2020 (v %)

Zdroj: Eurostat (2023b), ČSÚ (2023f), ŠÚ SR (DATAcube, 2023d)

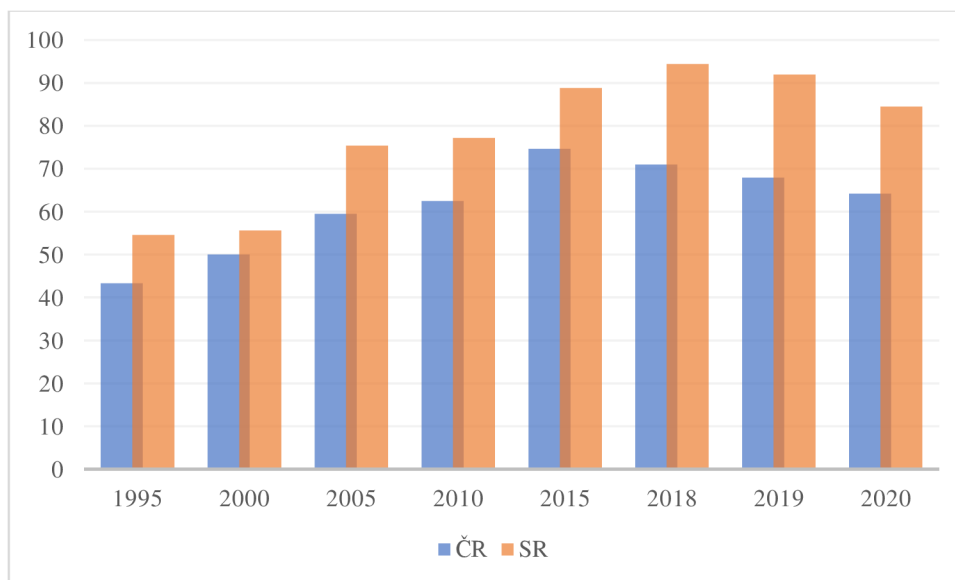
Zahraniční obchod je dalším porovnávacím ukazatelem. Slovensko a Česká republika mají jednu z nejotevřenějších ekonomik v Evropské unii, otevřenost ekonomiky znamená, jak velký má stát vývoz zboží a služeb. V grafu č. 14 je podíl vývozu služeb a zboží na HDP (v %). Je vidět, že Slovensko má otevřenější ekonomiku než ČR hlavně v letech 2018-2020. otevřenější ekonomiku ze států EU má jenom Lucembursko a Malta (Rojíček, Spěváček, Vejmělek, Zamrazilová, Žďárek, 2016, s. 461).

Graf č. 14 Podíl vývozu zboží a služeb na HDP v ČR a SR v letech 1995-2020 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2023g)

Graf č. 15 Podíl dovozu zboží a služeb na HDP v ČR a SR v letech 1995-2020 (v %)

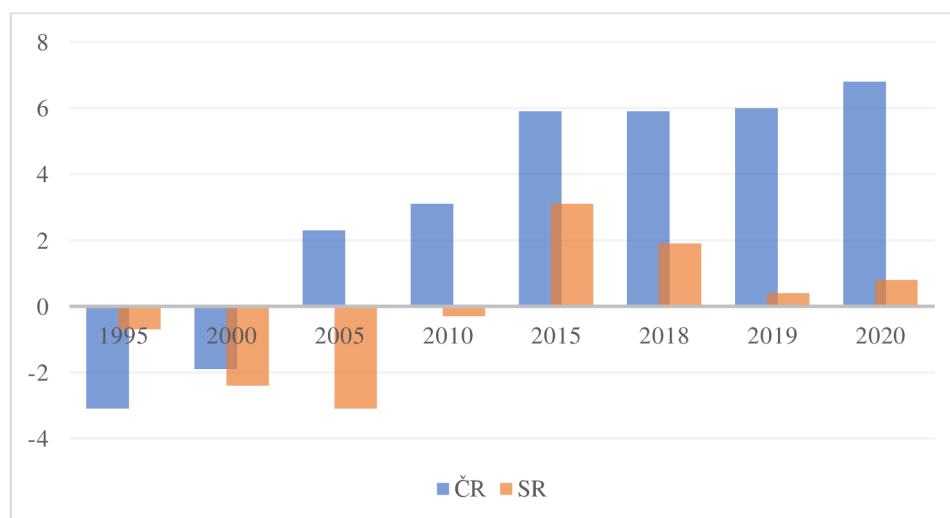

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2023g)

Na grafu č. 15 je podíl dovozu zboží a služeb na HDP, který má podobný průběh jako graf č. 14. Slovensko má opět významnější podíl dovozu než Česká republika.

V rámci zahraničního obchodu se zkoumá také bilance zahraničního obchodu zboží a služeb, to je vidět na grafu č. 16. Bilance zahraničního obchodu byla pro oba státy koncem 90. let záporná, pro ČR až do roku 2005 a pro SR dokonce do roku 2010. Důležitý byl pro obě země vstup do EU, který podpořil zahraniční obchod a otevřel nové trhy. V ČR má bilance tendenci postupně růst, naopak na Slovensku postupně klesá od roku 2015.

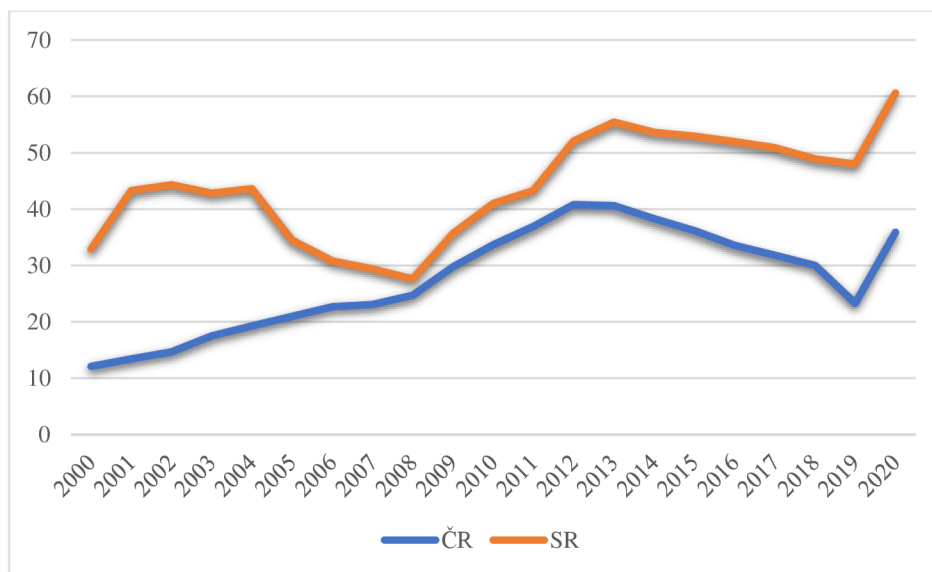
Graf č. 16 Bilance zahraničního obchodu zboží a služeb v běžných cenách v ČR a SR v letech 1995-2020 (v % HDP)

Zdroj: ČSÚ (2023g)

V pořadí dalším ukazatelem je státní dluh. V grafu č. 17 je vidět porovnání státního dluhu České republiky a dluhu veřejné správy Slovenské republiky. Dluh ČR je podstatně nižší až do roku 2008, kde se skoro potkávají. Po roce 2008 mají oba dluhy vzestupnou tendenci, kvůli hospodářské krizi do roku 2013, poté opět klesají do roku 2019. V roce 2020 jsou opět vyšší v důsledku pandemie, tento rok dluh ČR a SR stoupl stejně o 12,6 %.

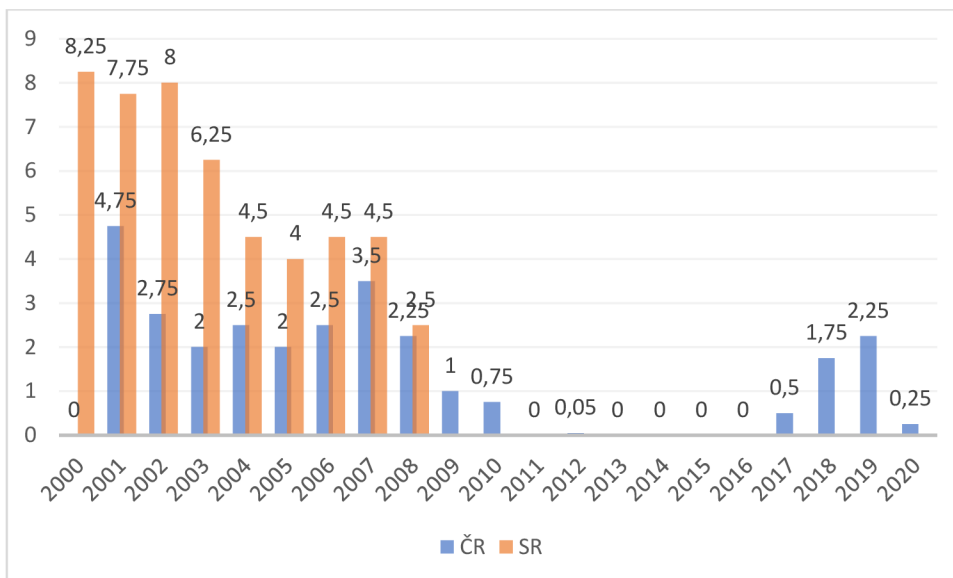
Graf č. 17 Státní dluh ČR, dluh veřejné správy SR v letech 2000-2020 (v % HDP)

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2023h), MF SR (2023)

Posledním makroekonomickým ukazatelem je úroková míra. Úrokové sazby jsou nástrojem měnové politiky, jak už bylo řečeno. Po rozdělení ČSR měli oba státy fixní měnový kurz. Po podepsání smlouvy s EU se zavázali, že vstoupí do eurozóny. Slovensko přizpůsobilo měnovou politiku tomu, aby co nejlaději přešli na euro. Od roku 2009 tedy Slovensko nemá vlastní měnovou politiku, takže využívá nástroje měnové politiky Evropské centrální banky, který využívá jiné úrokové sazby jako je základní úroková sazba ECB. Pro ČNB je jedním z nejdůležitějších úrokových sazeb dvoutýdenní repo sazba, její vývoj (u obou států) od roku 2000 do roku 2008, je zachycený na grafu č. 18. Je patrné, že na Slovensku byly repo sazby podstatně vyšší než v České republice, až v roce 2008 se k sobě přiblížily. Obě centrální banky, jak ČNB, tak NBS využívaly i jiné úrokové sazby, diskontní a lombardní sazba, základní úroková sazba NBS. ČNB stále používá 2T repo sazby, ale Slovensko po vstupu do eurozóny se řídí úrokovými sazbami ECB, která 2T repo sazby nevyužívá.

Graf č. 18 Vývoj dvoutýdenní reposazby ke konci roku v ČR a SR v letech 2000-2008 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování, ČNB (2023a), NBS (2023c)

4.4.2 Porovnání slovenské koruny a české koruny, porovnání eura a české koruny

Po rozdělení v roce 1993 přešli oba státy na svou vlastní měnu, českou korunu (CZK) a slovenskou korunu (SKK). Předtím se jako platidlo používala československá koruna. Vznikly i nové centrální banky, Česká národní banka (ČNB) a Národní banka Slovenska (NBS).

Obě centrální banky měly jinou představu o měnové politice, proto byl proces měnové odluky co nejrychlejší. Začátkem roku 1993 měli oba státy ještě stejnou měnu, proto byl ustanoven Měnový výbor s paritním zastoupením obou centrálních bank. Oddělení měny proběhlo rychle a nabylo účinnosti 2. února 1993. Něž se vytvořili nové bankovky a mince používala se okolkovaná česko-slovenská měna (ČNB, 2023b).

V roce 1993 byla taky změněna struktura měnového koše, podle kterého se určoval měnový kurz. Z původního pětiměnového koše se přešlo na dvě měny, americký dolar (váha 35 %) a německá marka (váha 65 %) (Mandel, Durčáková, 2020, s. 399).

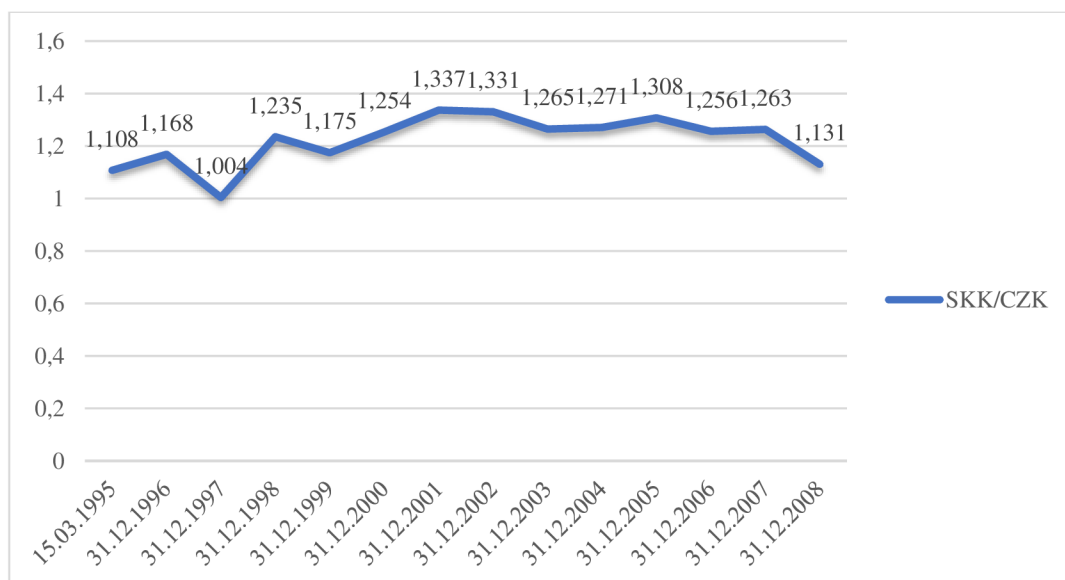
V roce 1995 přijala ČR nový devizový zákon o směnitelnosti národní měny. V roce 1997 přešla ČNB na systém řízeného floatingu. Změnu kurzovního systému provedla ČNB v roce 2013, kdy přijala asymetrický kursový závazek 27 CZK/EUR, k této spodní hladině ČNB posunula pomocí masivní devizové intervence, kdy nakoupila přes 7 mld. EUR. V klasifikaci MMF (Mezinárodní měnový fond) v roce 2014 se česká koruna řadila mezi

kursové systémy „jinak řízené“. V roce 2017 se opět vrátila k řízenému floatingu (Mandel, Durčáková, 2020, s. 400-401).

NBS od roku 1993 zveřejňovala denní kurzovní lístek, a využívala k tomu systém přímé kotace, který vyjadřoval kolik jednotek domácí měny představovala stanovená jednotka cizí měny. V roce 1996 NBS publikovala kurzovní lístek určitých cizích měn jednou za měsíc. Roku 1998 bylo zrušeno flukтуаční pásmo a byl zavedený volně plovoucí kurz koruny (určoval se podle nabídky a poptávky po slovenské koruně na mezinárodním devizovém trhu). V roce 1999 se stalo euro referenční měnou (NBS, 2023d).

Na grafu č. 19 je vývoj kurzu slovenské koruny oproti české koruně. Je vidět, že slovenská koruna je slabší než česká. Nejvíce se slovenská koruna přiblížila k české v roce 1997, naopak nejvyšší rozdíl byl v roce 2001.

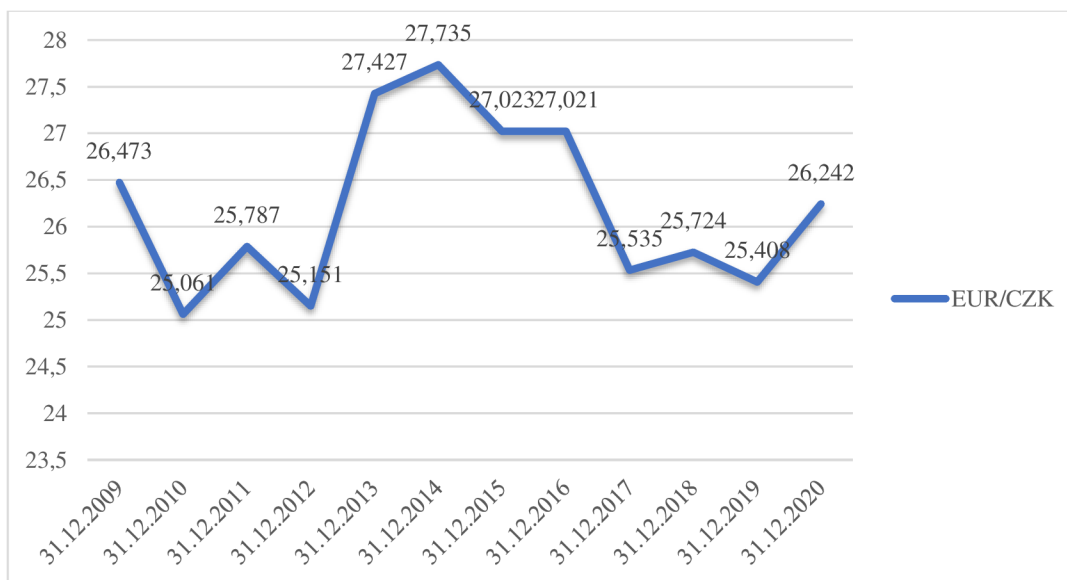
Graf č. 19 Vývoj kurzu SKK/CZK v ČR a SR v letech 1995-2008

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2023e)

V roce 2009 Slovensko vstoupilo do eurozóny, a tím pádem změnilo měnu ze slovenské koruny na euro. V grafu č. 20 je porovnáváno euro od roku 2009 s českou korunou. Kurz se pohybuje v rozmezí 25-28, nejnižší kurz eura na koruny byl v roce 2010. největší navýšení kurzu bylo v letech 2012-2014, kdy skok kurzu byl o 2,584.

Graf č. 20 Vývoj kurzu EUR/CZK v ČR a SR v letech 2009-2020

Zdroj: vlastní zpracování, NBS (2023f)

5 Výsledky a diskuse

V závěrečné části práce jsou hodnoceny výsledky vlastní práce z předcházející části a porovnávat výsledky komparativní analýzy.

5.1 Výsledky transformace ekonomik SR a ČR po rozpadu ČSR

Po rozdělení Československa zaznamenala lepší stav česká ekonomika než slovenská. ČR dosahovala nižší míry inflace a zároveň nižší míru nezaměstnanosti. Jeden z důvodů rozpadu byla nedůvěra Slovenska v agresivní transformační procesy, které prosazoval tehdejší český premiér Václav Klaus. Slovensko z tohoto důvodu zvolilo vlastní cestu transformace. Nedlouho po rozdělení zemí ČR zaznamenala ekonomickou nerovnováhu, jednou z příčin byla měnová politika a politika měnového kurzu. Pro udržení fixního kurzu musela ČNB nakoupit velké množství zahraniční měny, což vyústilo ve velké množství devizových rezerv. Česká ekonomika se tedy začala přehřívat. Další z příčin ekonomické nerovnováhy bylo velké množství investic, které se ukázaly jako špatné nebo nadměrné. ČNB nebyla schopná udržet fixní měnový kurz a byla nucena přejít na kurz plovoucí, tím ztratila protiinflační kotvu. Zhoršovala se platební bilance a koruna oslabovala. V průběhu recese se musela převzít úsporná opatření a přešlo se na inflační cílování, se kterým ale ČNB neměla žádné zkušenosti, což vyústilo v řadu špatných rozhodnutí. Vznikl tzv. credit crunch, kdy podniky trpí nedostatkem likvidity a banky naopak přebytkem. Privatizace proběhla v ČR rychle, ale následná restrukturalizace neproběhla, jak měla. V roce 1996 žádala ČR o vstup do EU. Po posudku Evropské rady, kde kritizovala politiku a hospodářství musely nastat změny. Byly převzaty předpisy a nařízení ohledně fungování jednotného trhu. ČR muselo uzavřít kapitoly v jednání o převzetí acquisu, Slovensko brzy dohnalo Českou republiku v počtu uzavřených kapitol. V letech 2000-2004 se zlepšil růst české ekonomiky. V roce 2004 vstoupila Česká republika a Slovensko do Evropské unie.

Slovensko muselo po rozpadu čelit nárůstu schodku, rozpadu měnové unie a ztrátě devizových rezerv. SR si vytvořila tzv. „stratégiu hospodárskej obrody“, v důsledku se transformační postupy zpomalily nebo zastavily. Později se vytvořila nová strategie, který měla za cíl silný růst ekonomiky. Proběhlo restriktivní zaměření měnové politiky, kvůli nadměrné expanzivní finanční politice státu. V SR nastala

nerovnováha, kdy byla převaha dovozu výrobků a služeb nad vývozem. Špatné transformační procesy aplikované na začátku už nešly vzít zpět, proto se vytvořila vyčkávací hospodářskopolitická strategie. Přešlo se k liberalizaci přístupu vytvoření institucionálního rámce. Slovenská republika byla zasažena více než Česká republika transformací své ekonomiky k tržní ekonomice vlivem pomalejšího oživení zahraničního obchodu a investic. Později přišla nová etapa, kde došlo k restrukturalizaci bankovního sektoru a prodeji bank zahraničním investorům, privatizaci velkých státních podniků a regulaci kompetencí vlády na cenovém vývoji. Dále se přešlo z fixního měnového kurzu na plovoucí. Postupně se ekonomika zlepšovala. Následným cílem bylo začlenění se do Evropské unie, proto muselo Slovensko provést změny a jednání o členství proběhlo v roce 2000. Slovensku byla vyčtena nacionalistická povaha státu vůči maďarské menšině, proto muselo Slovensko změnit svoji politiku. Jednání o členství bylo s pozitivním závěrem přijetí zemí ukončeno v roce 2002 a následným vstupem České republiky a Slovenska do Evropské unie.

5.2 Výsledky transformace ekonomik SR a ČR po vstupu do EU

V roce 2007 vstoupili oba státy do schengenského prostoru, což umožňovalo občanům snadnější cestování po Evropě bez hranic. Musely se po vstupu do EU zřídit nový orgán – Výbor pro Evropskou unii. Začlenění mělo pozitivní efekt v SR i ČR na zahraniční obchod a investice, vstoupili tak i do celní unie. Po vstupu nejvýznamněji rostl zahraniční obchod, kdy jednotný trh usnadnil obchodování mezi členskými státy. Dalo by se říct, že po začlenění proběhlo celkové zlepšení české ekonomiky – zlepšení HDP, životní úroveň a příjem na obyvatele. Míra nezaměstnanosti v ČR klesla, objevili se nové pracovní příležitosti v členských státech. Některé ceny komodit se zvýšily v důsledku harmonizace daní, ale inflace nebyla nijak zvlášť ovlivněna. Veřejná podpora EU je pro Českou republiku významná, jelikož od unie čerpá dotace. Strategie Evropa 2020 má za cíl dostat EU z krize a vytvořit inteligentní a udržitelnou ekonomiku.

Stejně jako ČR má Slovensko možnosti čerpat z evropských dotací. Jako negativa vstupu do EU se dají vnímat ztráta důležitých kompetencí v oblasti obchodní a polnohospodářské, zánik podniků, které neobstáli na evropském trhu, což ale přispělo pro zlepšení kvality produkce. Krize v roce 2008 měla za následek zvýšení míry

nezaměstnanosti. Slovensko se stejně jako ČR zavázalo vstupem do eurozóny, ale bez pevně daného časového rámce. V SR se přijala strategie pro přijetí eura v roce 2003. Během let 2000-2008 dochází k harmonizaci nástrojů měnové politiky. V roce 2009 Slovensko přešlo na euro, NBS přestala být nezávislou a stala se odpovědnou za měnovou politiku Eurosystemu. Po vstupu do eurozóny se snížily transakční náklady, eliminovali se kurzovné rizika vůči euru. Mezi nevýhody patří zejména ztráta autonomní měnové politiky a společná odpovědnost za dluhy členských států.

5.2.1 Zhodnocení procesu přijetí eura

Po vstupu do eurozóny muselo Slovensko provést ekonomické reformy, aby mohlo euro zavést do hotovostního a bezhotovostního oběhu. NBS přestala být nezávislou a guvernér vstoupil do Rady guvernérů ECB, kde může ovlivňovat měnovou politiku. Pozitiva přijetí eura jsou snížení transakčních nákladů a zrušení kurzovního rizika vůči euru. Negativem je primárně nižší růst zahraničního obchodu, než se předpokládalo, a to z důvodu vlastních měn nejbližších obchodních partnerů. Dále přišla NBS o svou autonomní měnovou politiku a Slovensko se stalo zodpovědné za dluhy ostatních členských států, což se značně projevilo, když nastala krize v Řecku.

5.3 Výsledky porovnání makroekonomických ukazatelů

5.3.1 HDP

Česká ekonomika byla po rozpadu lépe nastartovaná než slovenská. V letech 1995-2011 Slovensko přiblížilo svou ekonomiku Česku, důvodem je vyšší tempo růstu reálného HDP. Už v roce 1994 Slovensko prudce předběhlo ČR v růstu reálného HDP více jak dvojnásobně vyšší si drží do roku 1999, kde má ČR růst HDP 1,7 % a Slovensko 0 %, i následující rok má ČR více jak dvojnásobně větší procentuální růst. V letech 2001-2008 zaznamenalo Slovensko růst vyšší. V roce 2009 je patrný propad u obou států v důsledku krize. Stejný propad je vidět v roce 2020 kvůli pandemii.

V HDP na obyvatele v paritě kupní síly je vidět, že naopak ČR má v celém období lepší tento ukazatel než SR. Porovnává se s průměrem EU-27. HDP České republiky se v průběhu zkoumaného období příliš nemění, což ukazuje stagnaci ekonomiky, kdežto Slovensko vykazuje růst ekonomiky v letech 1995-2014, poté už opět klesá.

5.3.2 Míra inflace

Míra inflace obou států po rozdělení byla podobná u ČR byla trochu nižší. Největší výkyvy míry inflace mezi SR a ČR nastaly v letech 1998-2007, kdy míra inflace na Slovensku je podstatně vyšší než v ČR. Od roku 2009 do 2020 jsou míry prakticky shodné.

5.3.3 Míra nezaměstnanosti

V ČR je míra nezaměstnanosti dlouhodobě nízká, naopak na Slovensku je dlouhodobě vysoká, celém zkoumaném období je dvojnásobná od ČR. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v SR byla v roce 2001 s hodnotou 19,5 %, nejnižší byla v roce 2019 s hodnotou 4,9 %. V České republice byla nejvyšší v roce 2000 8,8 % a nejnižší stejně jako v SR v roce 2019 2 %. V průměru s EU-27 je ČR šestým státem v nejnižší mírou nezaměstnanosti a Slovensko šestým státem s nejvyšší mírou.

5.3.4 Zahraniční obchod

Slovensko i Česká republika mají jednu z nejotevřenějších ekonomik v EU. Podíl vývozu zboží a služeb na HDP má Slovensko za celé pozorované období vyšší než Česká republika. Nejvyšší podíl vývozu mělo Slovensko v roce 2018 (98,3 %) a ČR v roce 2015 (80,6 %). Podíl dovozu zboží a služeb na HDP má Slovensko za celé období vyšší než ČR. Nejvyšší podíl dovozu měla ČR v roce 2015 (74,6 %) a Slovensko v roce 2018 (94,4 %), stejně jako u vývozu.

Bilance zahraničního obchodu zboží a služeb byla pro Českou republiku v letech 1995-2000 záporná, kladné bilance dosahovala už pak měla od roku 2005 do roku 2020, kdy byla bilance nejvyšší. Na Slovensku byla platební bilance záporná od roku 1995 do roku 2010, kladnou bilanci má SR od roku 2010 do roku 2020, nejvyšší bilanci má v roce 2015.

5.3.5 Státní dluh

Státní dluh (v % HDP) Slovenska je v celém pozorovaném období vyšší než státní dluh ČR. V letech 2000-2012 se dluh České republiky postupně zvyšuje a od roku 2012 až 2019 zase klesá. V roce 2020 v důsledku pandemie výrazně vzrostl. Dluh Slovenska roste a klesá nekonzistentně, nejnižší byl v roce 2008 (27,6 %), kde se zároveň nejvíce přiblížil na úroveň dluhu ČR, naopak nejvyšší byl v roce 2020 (60,6 %).

5.3.6 Úroková míra

Úroková míra je nástrojem měnové politiky, tyto nástroje tvoří každá centrální banka. Slovensko má od roku 2009 měnovou politiku ECB. Úrokové míry se v průběhu roku stále mění. Dvoutýdenní repo sazby jsou jedním z nejpoužívanějších sazeb. V pozorovaném období od roku 2000-2008 má ČR repo sazby podstatně vyšší než Slovensko až na rok 2008, kde se liší pouze o 0,25 %. Po roce 2009 NBS po vstupu do eurozóny 2T repo sazby nepoužívá.

5.4 Výsledky analýzy slovenské koruny, české koruny a eura

Po rozpadu oba státy ustanovili svou vlastní měnu, českou koruna a slovenskou koruna. V roce 1995 přijala ČR devizový zákon o směnitelnosti národní měny. V roce 1997 přešla ČNB z fixního kurzu na plovoucí kurz. Další změna systému proběhla v roce 2013, kdy ČNB přijala asymetrický kurzovní závazek v roce 2017 se opět vrátila s řízenému floatingu. NBS od roku 1993 zveřejňovala denní kurzovní lístek, který vyjadřoval kolik jednotek domácí měny představovala stanovená jednotka cizí měny. V roce 1998 se přešlo na plovoucí kurz koruny a o rok později se stalo euro referenční měnou. Po rozpadu byl kurz SKK a CZK 1:1 od roku 1995 SKK oslabila, zpět nejbliže ke stejnému kurzu měla v roce 1997 (1,004) a největší odstup byl v roce 2001 (1,337). V roce 2009 Slovensko vstoupilo do eurozóny, kurz mezi eurem a českou korunou se v průběhu zkoumaného období 2009-2020 stále mění. Nejnižší kurz byl v roce 2010, kdy byl 25,061 a nejvyšší v roce 2014 s hodnotou 27,735.

6 Závěr

Tato práce zkoumá analýzu ekonomiky Slovenské republiky a České republiky. V první teoretické části práce je stručně popsána definice a vývoj slova ekonomie, a také zároveň popisuje krátce historii ekonomického myšlení. Teoretická část zároveň obsahuje definici makroekonomických ukazatelů na základě studia odborných zdrojů. Tyto ukazatele jsou HDP, inflace, nezaměstnanost, zahraniční obchod, státní dluh a úroková míra. Všechny tyto ukazatele jsou potřeba pro určení kvality ekonomie jakéhokoliv státu. Každý z makroekonomických ukazatelů má svůj postup výpočtu. Pro pochopení měnové politiky jsou použity internetové zdroje České národní banky a Národní banky Slovenska. Ve vlastní praktické části bakalářské práce je pozornost nejprve zaměřena na historický kontext Československa, od jeho vzniku v roce 1918, kdy skončila první světová válka a Rakousko-Uhersko se rozpadlo, přes podepsání mnichovské dohody v roce 1938, vytvoření Protektorátu Čechy a Morava a skončení druhé světové války. Je zmíněno sepsání nové Ústavy a přejmenování státu na ČSSR, postupný přechod k socialismu a následně komunismu. Další změny v Ústavě nastaly po roce 1968 a zejména po roce 1989, kdy došlo ke zrušení 4. článku o vedoucí úloze KSČ. O rok později došlo ke změně jména na ČSFR. Začátkem 90. let došlo k nesouladu národů a v roce 1993 vznikli dva samostatné státy. V další kapitole je přiblížena ekonomika za Československa, kdy se kvůli orientaci východním směrem dle vzoru Ruska muselo přejít k centrálně-plánované ekonomice, došlo k vytvoření RVHP a obchod se odehrával pouze v rámci socialistických zemí. Je jasné z případu ČSSR, že centrálně plánovaná ekonomika byla v dané formě neudržitelná. Kvůli nepokojům v socialistických zemí dojde k rozpadu SSSR a pádu komunismu, což Československo jako sovětský satelit přímo ovlivnilo. Je popsán průběh transformace ekonomiky z centrálně-plánované na tržní. Tento proces byl ze začátku v Československu velmi úspěšný, došlo k liberalizaci trhů a privatizaci. Tato transformace měla dvě fáze – liberalizaci a stabilizaci, privatizaci a restrukturalizaci. Vznikl fixní měnový kurz díky čemuž se zajistila nízká inflace. Obecně se považovala československá transformace za úspěšnou.

Po rozdělení ČSFR si oba státy byly schopné udržet nízkou míru inflace, ale Slovensko bojovalo s vysokou mírou nezaměstnanosti. Po rozpadu vznikly nové centrální banky pro Českou republiku to byla Česká národní banka (ČNB) a pro

Slovenskou republiku Národní banka Slovenska (NBS). V ČR byla míra nezaměstnanosti pozoruhodně nízká. V následující části vlastní práce je rozebrána transformace ekonomiky SR a ČR před vstupem do Evropské unie a po vstupu do Evropské unie. Česká republika navázala na postup transformace, který probíhal ještě za Československa, kdežto Slovensko si vybralo svou vlastní cestu, která jak se ukázalo byla ze začátku neefektivní, protože byla pomalá a nereagovala na rychle se projevující změny. V České republice později došlo v recesi a česká koruna se propadala, později se podařilo recesi stabilizovat, měnový kurz se musel změnit z fixního na plovoucí.

Oba státy usilovaly o vstup do Evropské unie, po zhodnocení obou států Evropskou radou musely ČR a SR provést změny ve svých hospodářských politikách. Obou státům se podařilo vyhovět podmínkám a v roce 2004 vstoupili do EU. Slovensko v roce 2009 zároveň vstoupilo do eurozóny a přešlo tak na společnou evropskou měnu. Další část vlastní práce se zabývá porovnáním výše zmíněných makroekonomických ukazatelů. Reálný růst HDP je na Slovensku podstatně vyšší než v České republice, u HDP na obyvatele v paritě kupní síly je tomu naopak, ale u Slovenské ekonomiky je patrný ekonomický progres. Míra inflace je nižší v České republice stejně jako míra nezaměstnanosti, kterou má Česká republika jednu z nejnižších. V rámci zahraničního obchodu mají oba státy velmi otevřenou ekonomiku a tím pádem vysoký podíl na dovozu a vývozu výrobků a služeb, tento ukazatel je trochu vyšší u Slovenské republiky. Státní dluh má dlouhodobě vyšší Slovensko, ale i v České republice je vysoký. Nástroje měnové politiky jsou u každého státu jiné. Po přijetí eura Slovenskou republikou ztratila NBS svou autonomní měnovou politiku a stala se zodpovědná za politiku Evropské centrální banky. Slovenská a česká koruna k sobě měly kurzem velmi blízko, slovenská koruna byla o trochu slabší než česká. Závěrem této práce je, že obě ekonomicky si byli a jsou blízké kvůli společné historii. Dalo by se říci, že ekonomika České republiky prokazuje lepší úroveň než ekonomika Slovenské republiky, na základě porovnání makroekonomických ukazatelů.

7 Seznam použitých zdrojů

20 let samostatného Česka a Slovenska: porovnání jejich ekonomického vývoje a pozice v EU: Brno, 19. dubna 2013. 2013. 1. vydání. Praha: Newton College ve spolupráci se Vzdělávacím střediskem na podporu demokracie. 138 s. ISBN 978-80-87764-00-8.

ČERNOCH, Pavel. 2003. *Cesta do EU: východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990-2004.* Praha: Linde. 159 s. ISBN 80-86131-40-8.

Česká republika: na cestě ke vstupu do EU. Praha: CERGE. 1999. Studie Světové banky o státu. 249 s. ISBN 80-86286-31-2

FRANK, Robert H., BERNANKE Ben. 2005. *Ekonomie.* 1. vydání. Praha: Grada. 803 s. ISBN 80-247-0471-4.

HOLMAN, Robert. 2000. *Transformace české ekonomiky: v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy.* 1. vydání. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku. 106 s. ISBN 80-902795-6-2.

HŘEBÍK, František. 2008. *Obecná ekonomie.* 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 224 s. ISBN 9788073801014.

JUREČKA, Václav, a kol. 2010. *Makroekonomie.* 1. vydání. Praha: Grada. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9.

JUREČKA, Václav. 2017. *Makroekonomie.* 3. vydání. Praha: Grada Publishing. 368 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

KLÍMA, Jan. 2006. *Makroekonomie.* 1. vydání. Praha: Alfa Publishing. 141 s. ISBN 80-86851-27-3.

LÁBAJ, Martin, 2014. *Štrukturálne aspekty ekonomického rozvoja: Slovenská ekonomika v globálnych súvislostiach.* 1. vydání. Bratislava: EKONÓM. 167 s. ISBN 978-80-225-3889-3

LIPOVSKÁ, Hana. 2017. *Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět.* 1: vydání. Praha: Grada. 256 s. ISBN 978-80-271-0120-7.

MANDEL, Martin, DURČÁKOVÁ, Jaroslava. 2020. *Mezinárodní finance a devizový trh.* 2. vydání. Praha: Ekopress. 452 s. ISBN 978-80-87865-65-1.

MAREK, Daniel, BAUN Michael J. 2010. *Česká republika a Evropská unie.* 1. vydání. Brno: Barrister & Principal. 226 s. ISBN 978-80-87029-89-3.

Mezinárodní vědecká konference "Kulatý stůl – Den Evropy": (sborník referátů). Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, [2014] -. ISBN 978-80-7431-142-0.

- MORVAY, Karol. 2005. *Transformácia ekonomiky: skúsenosti Slovenska*. Bratislava: Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied. 328 s. ISBN 80-7144-143-0.
- NÝVLTOVÁ, Romana, MARINIČ Pavel. 2010. *Finanční řízení podniku: moderní metody a trendy*. 1. vydání. Praha: Grada. 208 s. Prosperita firmy. ISBN 978-80-247-3158-2.
- PEARCE, David. 1995. *Macmillanův slovník moderní ekonomie*. 2. vydání. Praha: Victoria Publishing. 550 s. ISBN 80-85605-42-2.
- PEVNÁ, Jana. 2017. *Vybrané kapitoly z finančního řízení firmy*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE. 151 s. ISBN 978-80-245-2225-8.
- PRŮCHA, Václav. 2009. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. vydání. Brno: Doplněk. 1004 s. ISBN 978-80-7239-228-5.
- REVENDA, Zbyněk. 2012. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. vydání. Praha: Management Press. 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
- ROJÍČEK, Marek, SPĚVÁČEK, Vojtěch, VEJMĚLEK, Jan, ZAMRAZILOVÁ, Eva, ŽDÁREK, Václav. 2016. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing. 543 s. ISBN 978-80-247-5858-9.
- RYCHLÍK, Jan. 2012. *Češi a Slováci ve 20. století: spolupráce a konflikty 1914-1992*. 1: vydání. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. 677 s. ISBN 978-80-7429-133-3.
- SAMUELSON, Paul Anthony, NORDHAUS, William D. 2013. *Ekonomie*. 19. vydání. Praha: NS Svoboda. 716 s. ISBN 978-80-205-0629-0.
- SEDLÁČEK, Tomáš. 2009. *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. 2. vydání. Praha: 65. pole. 400 s. ISBN 978-80-903944-3-8.
- SMITH, Adam. 2016. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. 6. vydání. Praha: Liberální institut. 872 s. ISBN 978-80-86389-60-8.
- SOUKUP, Jindřich, POŠTA Vít, NESET Pavel, PAVELKA Tomáš. 2022. *Makroekonomie*. 4. vydání. Praha: Management Press. 204 s. ISBN 978-80-7261-596-4.
- STEIGAUF, Slavomír. 1999. *Investiční matematika*. 1. vydání. Praha: Grada. 335 s. ISBN 80-7169-429-0.
- ŠIKULOVÁ, Ivana. 2014. *Slovenská ekonomika: desať rokov členstva v Európskej únii : vybrané témy a problémy*. 1. vyd. Bratislava: Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied. 242 s. ISBN 978-80-7144-228-8.
- ŠVARCOVÁ, Jena. 1999. *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech*. 1. vydání. Zlín: CEED. 265 s. ISBN 80-902552-2-1.

VESELÝ, Zdeněk. 1994. *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: Victoria Publishing. 543 s. ISBN 80-85605-95-3.

VLČEK, Josef. 2009. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. 515 s. ISBN 978-80-7357-478-9.

Internetové zdroje

ARAD – Systém časových řad – Česká národní banka. [online]. 2023a [cit. 2023-1-17]. Dostupné

z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_desc=50&p_sestuid=420&p_uka=2&p_strid=ADD&p_od=199301&p_do=200001&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

ČNB ARAD, systém časových řad. [online]. 2023b [cit. 2023-3-1]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/arad/#/search/zahrani%C4%8Dn%C3%AD%20obchod>

ČNB, Česká národní banka. *Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB?* [online]. 2023a [cit. 2023-3-1]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydenni-repo-sazba-CNB/>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Graf – Míra registrované nezaměstnanosti v ČR (stav k 31.12.)*. [online]. 2023a [cit. 2023-5-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/graf-mira-registrovane-nezamestnanosti-v-cr-stav-k-3112>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Srovnávací analýza vývoje ekonomik České republiky, Slovenska a Rakouska*. [online]. 2016b [cit. 2023-29-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/srovnavaci-analyza-vyvoje-ekonomik-ceske-republiky-slovenska-a-rakouska>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Graf – Vývoj hrubého domácího produktu v ČR (ve stálých cenách)*. [online]. 2022c [cit. 2023-2-1]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-hrubeho-domaciho-produktu-v-cr-ve-stalych-cenach>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Evropský srovnávací program*. [online]. 2022d [cit. 2023-2-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/evropsky_srovnavaci_program

ČSÚ, Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 9. 12. 2022*. [online]. 2023e [cit. 2023-2-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-9122022#03>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity – červen 2022*. [online]. 2023f [cit. 2023-12-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-cerven-2022>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Deficit a dluh vládních institucí*. [online]. 2023h [cit. 2023-1-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/deficit-a-dluh-vladnich-instituci-3-ctvrtleti-2022>

ČSÚ, Český statistický úřad. *Česká republika v mezinárodním porovnání*. [online]. 2023g [cit. 2023-1-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zahranicni-obchod-sup1sup>

DATAcube, Datacube. *Revidované a predbežné ročné údaje v bežných cenách*. [online]. 2023a [cit. 2023-1-20]. Dostupné z: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_INTERN/nu0007rs/v_nu0007rs_00_00_00_sk

DATAcube, Datacube. *Obyvateľstvo, zamestnanosť – národný koncept*. [online]. 2023b [cit. 2023-1-20]. Dostupné z: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/nu1024rs/v_nu1024rs_00_00_00_sk

DATAcube, Datacube. *Inflácia meraná CPI (národná metodika) - celková, jadrová, čistá – ročne*. [online]. 2023c [cit. 2023-1-20]. Dostupné z: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SLOVSTAT/sp2043rs/v_sp2043rs_00_00_00_sk

DATAcube, Datacube. *Miera nezamestnanosti*. [online]. 2023d [cit. 2023-3-2]. Dostupné z: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/kz1020rs/v_kz1020rs_00_00_00_sk

EUROSTAT, Data Browser. *GDP per capita in PPS*. [online]. 2023a [cit. 2023-1-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>

EUROSTAT, Data Browser. *Total unemployment rate*. [online]. 2023b [cit. 2023-1-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>

HISTORIE ČNB, Česká národní banka. *Ekonomický vývoj na území České republiky*. [online]. [cit. 2023-1-22]. Dostupné z: https://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/prurezova_temata_menova_politika/1_ekonomicky_vyvoj_na_uzemi_ceske_republiky.html

MFCR, Ministerstvo financí České republiky. *Definice a měření*. [online]. [cit. 2022-2-22]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

MFSR, Ministerstvo financií Slovenskej republiky. *Závěrečný účet kapitoly SR, štátneho fondu a štátny záverečný účet*. [online]. [cit. 2023-2-28]. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/legislativa/zaverecny-ucet-kapitoly-sr-statneho-fondu-statny-zaverecny-ucet/>

MONETA, Moneta Money bank. *Co je státní dluh?* [online]. [cit. 2022-2-22]. Dostupné z: <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/statni-dluh>

NBS, Národní banka Slovenska. Prehľad devízových rezerv NBS. [online]. 2023a [cit. 2023-2-28]. Dostupné z: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/devizove-rezervy/brsl/>

NBS, Národní banka Slovenska. *Zahraničná zadlženost*. [online]. 2023b [cit. 2023-2-28]. Dostupné z: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/zahranicna-zadlzenost/>

NBS, Národní banka Slovenska. *Základná úroková sadzba NBS/ Limitná úroková sadzba pre dvojtýždňové REPO tendre*. [online]. 2023c [cit. 2023-3-1]. Dostupné z: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/financne-trhy/urokove-sadzby/urokove-sadzby-nbs-2/zakladna-urokova-sadzba-nbs-limitna-urokova-sadzba-pre-dvojtyzdnove-repo/>

NBS, Národní banka Slovenska. *Archiv kurzových listkov NBS v SKK*. [online]. 2023d [cit. 2023-3-1]. Dostupné z: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/>

NBS, Národní banka Slovenska. *Mesačné, kumulatívne a ročné prehľady NBS*. [online]. 2023e [cit. 2023-3-5]. Dostupné z: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kurzovy-listok/mesacne-kumulativne-a-rocne-prehlady-nbs/>

NBS, Národní banka Slovenska. *Mesačné, kumulatívne a ročné prehľady kurzov*. [online]. 2023f [cit. 2023-3-5]. Dostupné z: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/mesacne-kumulativne-a-rocne-prehlady-kurzov/>

ŠÚSR, Štatistický úrad Slovenskej republiky, *Národné účty*. [online]. [cit. 2023-3-6]. Dostupné z:

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/macroeconomic/accounts/indicators!/ut/p/z1/IZHLboMwEEW_JV_gyxuWYy2OI0QwDiSdTcWqQmoeiyjfHwexKqppZ2fNOaOZa8HiJPgyPMav4T5eL8O3fX9w_KkTlea5R0ijBFC16YDewOxjcfwB1O071IEa2e5CD2Ek2LZJa22qvofs_RIq8CTqzs4ok9l3AC-_NI1PWSiLt3Zv24fCT00V-4A3-4WkbZhUQFrJCIq2XZvpIAAFk7-6P34pwt98x4IuH1jktwD4f_kvAHafdxQ8Ia4E12bw2iex8wq5BtgUbuduqhNGNdJm8wSDPNGw/dz/d5/L2dJQSEvUUt3QS80TmxFL1o2X1E3SThCQjFBMDg1NzAwSU5TVTAwVIMwU0sy/

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek č. 1	Poptávková inflace	20
Obrázek č. 2	Nabídková inflace – posun LAS a SAS vlevo	21
Obrázek č. 3	Nabídková inflace – posun SAS nahoru	22

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1	Změny ve struktuře před a po únoru 1945 v ČSR (v %)	33
Tabulka 2	Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR (v %)	35
Tabulka 3	Vývoj makroekonomických ukazatelů v SR (v %)	36

8.3 Seznam grafů

Graf č. 1	Vývoj stavu devizových rezerv 1993-1999 v ČR (v mil. CZK).....	38
Graf č. 2	Míra nezaměstnanosti v ČR 1993-1999 (v %)	39
Graf č. 3	Vývoj zahraničního obchodu v ČR, Vývoz (v %).....	41
Graf č. 4	Růst HDP v ČR po roce 2004-2009 (v %)	41
Graf č. 5	Stav devizových rezerv NBS (SR) v letech 1993-1999 (v mil. USD)	43
Graf č.6	Vývoj HDP v SR v letech 1998-2004 (v mil. EUR)	45
Graf č. 7	Vývoj nezaměstnanosti v SR v letech 2004-2014 (v %).....	47
Graf č. 8	Vývoj hrubé zahraniční zadluženosti SR v letech 2004-2014 (v mil. USD).....	48
Graf č. 9	Růst reálného HDP v ČR a SR v letech 1993-2020 (meziroční změny v %) ...	50
Graf č. 10	HDP na obyvatele v paritě kupní síly v ČR a SR, v letech 1995-2020 (v % EU-27=100 %).....	51
Graf č. 11	Míra inflace v ČR a SR v letech 1993-2020 (v %).....	51
Graf č. 12	Míra nezaměstnanosti v ČR a SR v letech 1993-2020 (v %)	52
Graf č. 13	Míra nezaměstnanosti v ČR, SR, EU-27 v letech 2010-2020 (v %)	53
Graf č. 14	Podíl vývozu zboží a služeb na HDP v ČR a SR v letech 1995-2020 (v %) .	53
Graf č. 15	Podíl dovozu zboží a služeb na HDP v ČR a SR v letech 1995-2020 (v %) .	54
Graf č. 16	Bilance zahraničního obchodu zboží a služeb v běžných cenách v ČR a SR v letech 1995-2020 (v % HDP).....	54
Graf č. 17	Státní dluh ČR, dluh veřejné správy SR v letech 2000-2020 (v % HDP)	55
Graf č. 18	Vývoj dvoutýdenní reposazby ke konci roku v ČR a SR v letech 2000-2008 (v %)	56
Graf č. 19	Vývoj kurzu SKK/CZK v ČR a SR v letech 1995-2008	57
Graf č. 20	Vývoj kurzu EUR/CZK v ČR a SR v letech 2009-2020	58

8.4 Seznam použitých zkratk

CPI	– Consumer Price Index
CZK	– Czech koruna
ČDP	– Čistý domácí produkt
ČNB	– Česká národní banka
ČR	– Česká republika
ČSFR	– Česká a Slovenská Federativní republika
ČSSD	– Česká strana sociálně demokratická
ČSSR	– Československá socialistická republika
ČSÚ	– Český statistický úřad
ECB	– Evropská centrální banka
ERM II	– European Exchange Rate Mechanism
ESCB	– Evropský systém centrálních bank
EU	– Evropská unie
HDP	– Hrubý domácí produkt
HZDS	– Hnutí za demokratické Slovensko
KSČ	– Komunistická strana Československa
MF ČR	– Ministerstvo financí České republiky
MF SR	– Ministerstvo financí Slovenské republiky
MMF	– Mezinárodní měnový fond
NBS	– Národní banka Slovenska
ODS	– Občanská demokratická strana
PPP	– Purchasing power parity
PPS	– Purchasing power standard
PZI	– přímé zahraniční investice
RVHP	– Rada vzájemné hospodářské pomoci
SKK	– Slovak koruna
SNR	– Slovenská národní rada
SR	– Slovenská republika
SSSR	– Sovětský svaz socialistických republik
ŠÚ SR	– Štatistický úrad Slovenskej republiky
VŠPS	– Výběrové šetření pracovních sil